

**Consell Comarcal
de la Conca de Barberà**

LA GUERRA DE SUCCESSIÓ A LA CONCA DE BARBERÀ

**Conferències que van tenir lloc
a Montblanc els dies 24 i 27
d'octubre de 2006 amb motiu dels 300 anys
de l'inici de la Guerra de Successió**

**MONTBLANC
2007**

La Guerra de Successió (1705-1714) és un dels esdeveniments més importants de la història nacional de Catalunya. Sens dubte, ho resulta per les conseqüències que comportà. La derrota militar de l'opció austriacista el setembre del 1714 va suposar l'aniquilació d'un estat català que remuntava a l'alta edat mitjana. La dinastia vencedora, els Borbons, procediren a aplicar el dret de conquesta sobre un país que havia vist perdre la tria majoritària. L'anorreament institucional (amb la supressió de la Generalitat i de les Corts i el desfigurament dels municipis, ensems amb l'aparició d'un Capità General i d'una Reial Audiència plenipotenciàries) va anar de bracet amb la destrucció dels símbols de la resistència, l'aixecament de la Ciutadella, el manteniment de la persecució militar i policial de la dissidència política (paper on tingueren un destacat protagonisme les esquadres d'en Veciana), l'exili de més de 20.000 persones, la introducció del castellà, el tancament de les universitat i l'erecció d'un únic centre a Cervera, i l'entrada d'un nou impost (el cadastre) que en una primera fase només fou una manifestació més de la maquinària repressiva, en ser exigit sobre una població afeblida i exhausta per la llarga guerra i la duríssima postguerra.

Aquests aspectes no resulten prou coneguts pels catalans en general. Desfetes més recents, com l'escaiguda amb la victòria franquista, han enterbolit la correcta visió del passat més llunyà i han permès que la majoria de la població ignori uns fets la transcendència dels quals va més enllà de la seva significació històrica. Per aquest motiu bàsic el Consell Comarcal de la Conca de Barberà, amb el suport de la Generalitat, es va proposar de difondre el coneixement de les tràgiques circumstàncies d'inicis del segle XVIII i va organitzar un parell de conferències encarregades a reputats historiadors. En aquesta mateixa línia d'actuació, hem d'interpretar la publicació: saber la nostra història per ser capaços de no cometre els mateixos errors.

Servei de Cultura
Consell Comarcal de la Conca de Barberà

PLET DINÀSTIC I ACTITUDS POLÍTIQUES A LA GUERRA DE SUCESSIÓ

Agustí Alcoberro
Universitat de Barcelona

La Guerra de Successió a la Monarquia Hispànica (1702-1715), de la qual aquests anys commemorem el tercer centenari, ha marcat decisivament la història contemporània de Catalunya i de l'Estat Espanyol. En un cert sentit, els termes del debat polític que es produí aleshores continuen condicionant la nostra realitat present. No menys ho van fer les conseqüències del desenllaç d'aquella contesa. Iniciada com una guerra internacional, al voltant d'un plet dinàstic que modificava l'equilibri polític d'Europa, la contesa es va convertir ben aviat en una guerra civil, que enfrontà les Corones de Castella i d'Aragó –i que generà, alhora, conflictes interns en els diversos regnes-, per esdevenir, finalment, una guerra d'ocupació de conseqüències terribles. Per això una perspectiva general de la guerra ha d'integrar aquests tres nivells d'anàlisi, que van ser rigorosament coetanis i que es van condicionar mútuament.

La guerra internacional

La mort de Carles II sense descendència i el testament a favor del duc Felip d'Anjou, nét de Lluís XIV, van trasbalsar l'equilibri polític europeu. De cop i volta, la dinastia borbònica es feia amb la Monarquia Hispànica, una potència certament decadent però que disposava d'un important imperi colonial, especialment al continent americà. França, l'estat més poderós des del punt de vista demogràfic i militar al continent, aconseguia situar un Borbó, Felip V, al capdavant de la que havia estat la seva gran rival històrica en els dos segles precedents. Aquest conglomerat, regit per membres d'una mateixa dinastia, només podia ser percebut com una amenaça per a la mateixa supervivència política de la resta d'estats europeus. Aquest és el sentit de la formació de la Gran Aliança de l'Haia, que va aplegar inicialment l'Imperi Alemany, Anglaterra i els Països Baixos, i que aviat va comptar amb altres coaligats, com Portugal. El setembre de 1703, l'arxiduc Carles d'Àustria, fill segon de l'emperador Leopold, va ser proclamat rei d'Espanya, amb el nom de Carles III, a Viena. Amb el suport de tots els aliats, tot seguit es desplaçà a Portugal, des d'on s'iniciaren les hostilitats en l'àmbit peninsular.

La guerra europea va abastar tots els fronts. Al llarg de la contesa, la coalició aliada va demostrar una superioritat militar, però també una decisiva feblesa política. Com a conseqüència del primer factor, les tropes de l'Aliança van obtenir importantíssimes adquisicions territorials i van assolir encerclar França que, el 1709, va arribar a demanar la pau. Tanmateix, l'Aliança depenia totalment del poder naval i econòmic d'Anglaterra (Regne Unit de la Gran Bretanya des de 1707). Per això començà a fer aigües quan un canvi en l'actitud política britànica, a partir de 1710, portà el seu govern a iniciar converses amb Lluís XIV. Les converses s'acceleraren amb la mort de l'emperador Josep, germà de Carles, i la proclamació d'aquest com a emperador, amb el nom de Carles VI (1711). Els tractats d'Utrecht (1713) i Rastatt (1714) van posar fi a la contesa en el pla internacional. Felip V va ser reconegut com a rei d'Espanya per les potències aliades, llevat de l'Imperi. A canvi, Gran Bretanya va aconseguir importants adquisicions territorials de gran valor estratègic (Gibraltar i Menorca) i concessions comercials (dret de comerç amb Hispanoamèrica i monopoli del comerç d'esclaus, o *asiento de negros*). L'emperador, per la seva banda, es va fer amb la majoria de territoris hispànics d'Europa (Flandes, Milà, Nàpols i Sardenya), mentre el regne de Savoia obtenia Sicília. Restava pendent, però, el *cas dels catalans*, terme amb què va ser coneguda en totes les cancelleries europees la resistència del Principat i la reclamació de la recuperació dels furs valencians i aragonesos.

La guerra civil

El desembarcament de les tropes aliades a Dénia i Barcelona (agost de 1705) va generar un ampli suport popular i va suposar, de fet, l'inici de la primera guerra civil peninsular. En pocs mesos, Carles III va obtenir la sobirania en tots els territoris de la Corona d'Aragó i va poder organitzar una improvisada estructura política i una cort, força vistosa, amb seu a Barcelona. Però les dues ocasions en què les tropes aliades es van endinsar en territori castellà i van assolir Madrid (1706 i 1710) es van saldar amb fracassos rotunds.

Les causes del ràpid èxit aliat en els territoris de la Corona d'Aragó vénen a ser les mateixes de les seves derrotes Castella endins. L'opinió pública a Catalunya, València, les Illes Balears i Aragó va ser molt majoritàriament favorable a Carles III, mentre que l'opinió pública castellana es va manifestar de manera molt àmplia a favor de Felip V. Més enllà dels sentiments dinàstics, cal que ens preguntem per les raons polítiques d'aquesta doble actitud.

Ja en els primers anys del govern de Felip V (1700-1705), als regnes de la Corona d'Aragó es va generar un ampli sentiment austriacista, que va donar lloc a la formació de nuclis d'agitació, que, especialment al Principat, van demostrar una important capacitat d'organització i de lluita. L'austriacisme catalanoaragonès es fonamentà en la defensa de les Constitucions i Furs, d'un model de govern basat en el pacte entre el sobirà i els braços o estaments, expressat en les Corts generals, i d'una articulació de la monarquia en termes que avui podríem qualificar de confederals. Aquest model s'emmirallava directament en els estats parlamentaris d'Anglaterra i els Països Baixos, amb els quals s'havien establert importants relacions comercials en els últims decennis del segle XVII, i que aleshores eren membres de pes de la Gran Aliança de l'Haia. Al Principat, la burgesia dels negocis de Barcelona va jugar un paper decisiu en suport de la causa de Carles III. Al País Valencià, la promesa d'abolició dels impostos feudals per part de Joan Baptista Basset i Ramos va suposar l'arreglament dels llauradors amb el bàndol austriacista, però també el suport de la noblesa a Felip V. Al Regne de València, doncs –com també va passar en part a Aragó–, la contesa va tenir un caràcter més obert, de guerra civil interna entre maulets i botiflers. Cal remarcar, tanmateix, que l'austriacisme era, des de bon començament, molt viu a la capital del regne; sense aquest fet fora impossible entendre la facilitat amb què les tropes improvisades de Basset van poder entrar a la ciutat.

A Castella, el debat polític es mogué en altres termes. No es pot dir que d'entrada Felip V suscités grans entusiasmes. De fet, alguns aristòcrates castellans es van manifestar des del primer moment a favor de Carles. Entre altres coses, aquests *grandes* recelaven del model de monarquia absoluta que els Borbons havien implantat ja a França. Tanmateix, l'opinió pública castellana es bolcà a favor de Felip V arran de la invasió de 1706. Castella no podia admetre de cap manera un monarca, Carles III, que havia entrat per Barcelona, i que inevitablement havia de modificar el joc d'hegemonies peninsular, caracteritzat durant més de dos segles pel predomini castellà. Afegim-hi, encara, l'hostilitat amb Portugal i el caràcter protestant i, doncs, herètic, d'algunes de les potències aliades. Des del punt de vista polític, els primers anys del govern de Felip V es caracteritzaren encara per un cert tradicionalisme. Però l'esclat de la guerra en territori peninsular radicalitzà el discurs polític i posà en primer pla una nova generació d'alts funcionaris –castellans i francesos–, disposats a aprofitar la victòria per imposar un nou sistema polític i fiscal, de caràcter absolut, en els territoris vençuts de la Corona d'Aragó. Aquest va ser el sentit dels diversos decrets de Nova Planta: el de València i Aragó de 1707, novament el d'Aragó de 1711, el de Mallorca de 1715 i el de Catalunya de 1716. Aquests textos són fruits directes de l'absolutisme borbònic, d'inspiració francesa, però també de la tradició autoritària i centralista castellana, que ja s'havia manifestat en altres conjuntures, especialment durant el govern del comte-duc d'Olivares.

La guerra d'ocupació

Des d'un primer moment, l'adhesió dels pobles de la Corona d'Aragó a la causa de Carles III va ser considerada un acte de rebel·lia per Felip V. Només des d'aquesta perspectiva es poden entendre les actuacions indiscriminades i brutals de les tropes borbòniques contra la

població civil, el saqueig i destrucció de localitats, les execucions massives d'adversaris, la repressió generalitzada, amb milers de presos i desterrats, la imposició d'una fiscalitat de guerra o el tractament diferenciat donat als soldats hispànics empresonats –per contrast amb l'infringit als presos dels exèrcits aliats, amb els quals es van aplicar, en línies generals, les lleis de la guerra-. Aquesta actitud va tenir el seu corol·lari, com hem vist, amb els decrets de Nova Planta i els nous règims fiscals, que van ser plantejats i entesos com a càstigs de guerra col·lectius –motiu pel qual fins i tot van ser denunciats pels botiflers autòctons-.

El règim d'ocupació ha estat qualificat per diversos historiadors de "terrorisme militar". Es caracteritzà per la brutalitat i l'autonomia amb què actuaren els caps militars, fins i tot per damunt de les institucions civils borbòniques, i es va prolongar tot al llarg de la guerra i durant la primera postguerra.

La repressió es produí en diverses fases, coincidint amb l'evolució de la contesa. Ja les accions militars borbòniques de 1705-1706 –setge de Barcelona i saqueig i destrucció de diverses viles i ciutats valencianes, com Vila-real, Oriola, Elx, Ontinyent i Quart- s'executaren des de la lògica de la pedagogia del terror i de l'escarment generalitzats. Altre tant s'esdevingué després de la batalla d'Almansa (25 d'abril de 1707), amb l'ocupació dels regnes de València i d'Aragó i de les comarques occidentals de Catalunya. Com és sabut, l'ocupació del País Valencià –que comptà amb episodis tan extraordinàriament rigorosos i cruels com la destrucció de Xàtiva- no es clogué del tot fins a la caiguda del castell d'Alacant, al començament de 1709; tanmateix, la repressió persistí en termes semblants en els anys següents, i revifà especialment en els moments de contraofensiva aliada. El setge de Barcelona de 1713-1714 va anar acompanyat d'una repressió generalitzada arreu del Principat, que fins i tot s'acresqué després de l'onze de setembre de 1714. Els nous contextos en què es produïren moviments guerrillers –en especial, 1719-20 i 1735-36- van ser contestats amb una contundència fins i tot major. De fet, els regnes de la Corona d'Aragó van viure els efectes d'una ocupació militar permanent tot al llarg de la divuitena centúria. Com a resultat de la guerra, entre 25.000 i 30.000 persones van haver d'exiliar-se en terres de l'emperador Carles VI.

La repressió s'estengué també a tots els àmbits de la vida civil: dissolució de les institucions locals, destrucció de símbols, prohibició d'armes i de reunions de veïns, construcció de fortaleses militars a les principals ciutats, tancament o depuració de les universitats, control dels gremis, prohibició progressiva de la llengua catalana, etc.

A tall de conclusió

La guerra de Successió suposà la redefinició de l'equilibri europeu, amb la consolidació del poder terrestre francès i l'hegemonia de Gran Bretanya, com a senyora dels mars i àrbitre al continent. En el pla hispànic, suposà la implantació d'un règim de caràcter absolut, que a la Corona d'Aragó anà molt més enllà del model castellà, que suposadament es pretenia imitar –a causa de la seva consideració de territoris vençuts-. En aquell àmbit, la repressió generalitzada i el terror es van prolongar durant dècades, en una llarga i amarga postguerra.

Tres-cents anys després, però, els postulats centrals de l'austriacisme –la supremacia de la llei i dels parlaments, els drets i llibertats dels territoris i dels seus habitants, la conformació confederal de l'estat- continuen essent, en gran part, assignatures pendents i referents de modernitat.

LA GUERRA DE SUCESSIÓ A LA CONCA DE BARBERÀ

Josep M. Grau i Pujol¹

Centre d'Estudis de la Conca de Barberà

El segle XVII ve marcat per diferents convulsions i crisis, la més important la Guerra dels Segadors (1640-1659), a la que segueix la revolta dels Gorretes o Barretines² (1687-89) i la guerra amb França, en el marc de la Guerra dels Nou Anys³ (1689-1697), sense oblidar els antecedents de la plaga de la llagosta (1686-88) i els allotjaments de tropes castelleses i la conseqüent càrrega d'imposicions. L'exèrcit estava mal pagat, mal alimentat i en conseqüència sense moral. A manca de proveïments de ferratge i palla per als animals, els preniens dels pobles on passaven. Un altre problema afegit és el del transport dels trens d'artilleria, pel qual es requerien mules i altres animals de tir: els abusos per part dels militars eren constants. Segons la historiografia, la desgràcia de Catalunya fou la de no disposar dels mitjans necessaris per influir en les decisions que afectaven la monarquia hispànica en general i el Principat en particular⁴.

L'enfrontament entre Felip d'Anjou i l'arxiduc Carles d'Àustria comportarà noves dificultats dels catalans, els quals es mostraran partidaris del darrer. Malauradament el joc de les potències europees en l'afer decantarà la balança a favor del Borbó i els tractats d'Utrecht (1713) i Rastatt (1714) deixaran sola Catalunya, tot i la seva desesperada lluita final.

1. LES CÀRREGUES MILITARS

Allotjaments, subministraments i bagatges

Les referències al pas de tropes per la Conca són diverses. Francesc Cortiella ens informa que Vilaverd, del 3 al 31 de maig del 1709, allotja 40 militars de cavalleria amb les seves cavalcadures, i des del 2 de juny fins al 24 de juliol del mateix any hi fa estada un regiment anglès de la mateixa classe, integrat per 400 homes; aquesta situació, unida a la secada comportà -segons el rector- una minva considerable en la recaptació de delmes⁵. A Rocafort de Queralt les notícies les aporta Valentí Gual: del 13 al 19 d'agost del 1711 hi sojornen nou mil infants i dos mil cinc-cents cavallers anglo-holandesos; l'exèrcit talla cinc fruiters del rector, a més d'agafar ceps i fusta de cases (cairats), tot per fer llenya. El 30 de juliol de l'any següent passen les tropes aliades del general Montese, després d'haver acampat vuit dies a Sarral, l'endemà arriben nous relleus⁶. Una vegada més, la situació geogràfica de la Conca com a lloc obligat de pas, que la beneficiava en els intercanvis comercials, la perjudicava en temps de guerra. Gràcies al buidatge dels llibres sacramentals de Valls coneixem en detall l'evolució dels enterraments de militars en aquesta ciutat. L'any amb el nombre més alt és el 1709 (48 de febrer a maig) prop d'un 40% del total dels anys

1. Agraeixo els comentaris que m'han fet Josep M. Torras i Manel Güell

2. Per aquest període podeu consultar els treballs de Jaume Dantí Riu, Aixecaments populars als Països Catalans (1687-1693). Barcelona 1990 i "La revolta dels gorretes a Catalunya (1687-1689)", Estudis d'Història Agrària (Barcelona), 3 (1979), p.79-99 i Henry Kamen, "Una insurrecció oblidada del segle XVII: L'alçament dels camperols catalans el 1688", Recerques (Barcelona) 9 (1979), p.11-28.

3. Vegeu els articles d'Antonio Espino, "La Guerra dels nou anys a Catalunya (1689-1697)", *L'Avenç* (Barcelona) 184 (1994), p. 24-29 i "El coste de la guerra para la població civil 1653-1714, *Millars. Espai i història* (Barcelona), XXVI (2003), p. 155-184.

4. Gràcies al fons municipal de Valls conservat a l'Arxiu Comarcal de l'Alt Camp (ACAC) coneixem en detall el contingent militar que aportà aquesta vila: l'any 1693 en la "llibreta hont estan assentats los soldats an assentat plassa en la present vila de Valls" (registre 4424) en trobem d'originaris del Camp de Tarragona (la capital administrativa, Reus, el mateix Valls, Alcover...) però també de l'Anoia (Calaf), l'Urgell (Verdú), les Garrigues (les Borges Blanques), l'àrea de Barcelona (Vilanova de la Barca), el Penedès (Vilafranca) a més de l'Aragó i Castella. El 1695 la geografia de procedència dels soldats s'amplia a altres localitats i comarques, així a Valls hi acudeixen homes d'extracció pagesa o artesanal per a fer de soldats d'Osona (Sant Boi del Lluçanès), del Rosselló (Perpinyà), del Bages (Avinyó i Moià), del Baix Llobregat (Martorelles), del Pla de Barcelona (la capital), de Girona (la capital) i de Lleida (capital), de la Segarra (Cervera, Guissona), del Vallès (Mollet, Sant Celoni), de les Illes Balears (Mallorca), sense oblidar a la Conca de Barberà, d'ella el mes d'abril en venen 3, un sastre de l'Espluga de Francolí (Ramon Borges), un fadrí sabater de Santa Coloma de Queralt (Magí Veciana) i un de Conesa (Pere-Isidre Parellada). Per a cada individu el Comú es gasta 22 lliures, que s'esmercen en armament (una espasa i una escopeta), vestit i sobretot menjar.

5. *Història de Vilaverd*. Vilaverd, 1982, p. 52-53. Els mesos de setembre a novembre del 1707 a Vimodó hi acampa un destacament aliat. Valentí Gual Vilà, *Justícia i terra. La documentació de l'Arxiu de Poblet (Armarí II)*. Valls 2003, p.204.

6. *Terra i guerra (Rocafort de Queralt a l'Edat moderna)*. Barcelona 1987, p. 148-149.

de guerra, segueix el 1712 amb 38 soldats (31%) i el tercer lloc l'ocupa el 1707, amb 20 homes uniformats; la resta d'anys no superen els 5 individus, amb dos anys sense cap baixa registrada (el 1706 i el 1710). L'interrogant que ens fem és si el rector era rigurós en les inscripcions, o en situacions de perill se sepultaven directament els cossos al camp de batalla i el prevendre solament controlava els òbits de les tropes aquarterades.

Cronologia dels soldats enterrats a Valls (1706-1714)⁷

1707 (20)

-Juliol: 5
-Agost: 3
-Setembre: 1
-Octubre: 2
-Novembre: 6
-Desembre: 3

1708 (5)

-Gener: 1
-Abril: 2
-Maig: 1
-Juliol: 1

1709 (48)

-Febrer: 15
-Març: 12
-Abril: 11
-Maig: 10

1711 (2)

Total: 121

-Març: 1

-Juny: 1

1712 (38)

-Febrer: 1

-Abril: 1

-Juny: 2

-Setembre: 1

-Novembre: 22

-Desembre: 11

1713 (5)

-Gener: 2

-Març: 1

-Abril: 1

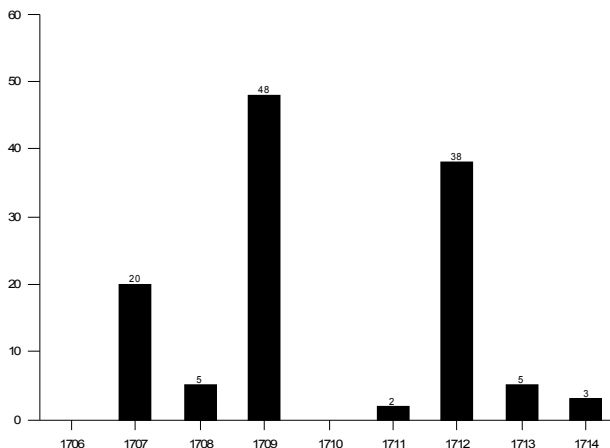
-Maig: 1

1714 (3)

-Maig: 1

-Juny: 2

Militars morts a Valls entre 1706-1714

Una altra dada que aporten els llibres d'òbits és l'origen geogràfic dels militars. A Valls el grup més nombrós correspon als de parla alemana, que el rector qualifica simplement com "alemanys"; a més distància segueixen els portuguesos; dels francesos un és del Llenguadoc, un de la Borgonya i un altre de Normandia, dels espanyols un de Jaén i un de l'Aragó. Sobre la seva graduació la majoria són soldats, si bé en alguna ocasió es detalla el càrrec o ocupació, així el maig del 1708 s'enterra un coc o cuiner flamenc d'un brigadier, en alguna partida s'anota si és de cavalleria o un dragó. Alguns feien tasques de transport de la feixuga artilleria.

7. Font: AHAT, parròquia de Valls, llibres d'òbits 1685-1708 i 1708-1733, núms. 627-628, caixa 106. En els anys 1706 i 1710 no en localitzem cap.

Nacionalitat dels militars enterrats a Valls entre 1706-1714

Bloc austríac: 100 (82,6%)

-Alemany: 78
-Bohemià: 5
-Holandès: 2
-Portuguès: 15

Bloc borbònic: 12 (10%)

-Espanyol: 3
-Flamenc: 2
-Francès: 5
-Irlandès: 1
-Italià: 1

No consta: 9 (7,4%) Total: 121 (100%)

El baix percentatge de militars difunts del bloc borbònic no implica que la seva presència fos menor, simplement que tingueren menys baixes. A més, en tractar-se de soldats a sou, mercenaris, alguns són difícils d'enquadrar (ex. irlandesos). A les comarques de l'Urgell i la Segarra en aquesta època Josep M. Planes ha comptabilitzat un bon nombre d'italians a través del buidatge de diferents fonts (hospitalàries, notarials i parroquials)⁸.

Com que els militars anaven amb la seva família, en els sacramentals podem seguir el seu rastre. Sense exhaustivitat, podem esmentar alguns casos concrets extrets dels obituaris vallencs: el desembre del 1707 mor un albat fill d'un capità de cavalleria, el març del 1708 una dona alemanya, el gener del 1709 un fill d'un soldat alemany, el febrer del mateix any una vídua d'un militar alemany i, finalment, el mes de maig, dos albat de soldats de la mateixa parla. Els beneficiats vallencs els hi donen sepultura per caritat.

Gràcies al registre de defuncions de l'hospital de Reus coneixem altres militars o persones vinculades amb ells que moriren en aquesta ciutat durant la guerra. D'estrangers sols n'hi ha dos, un de flamenc i un altre d'italià; d'espanyols un gallec i un aragonès. En relació a les dades obtingudes per Valls, la mostra reusenca és menor, però simplement és per la font: els morts a l'hospital suposaven una petita part del total d'òbits de la ciutat.

Militars morts a l'hospital de Reus (1706-1716)⁹

1706

Un jove aragonès que "anava per bagatges".

1707

Un soldat de Florència, pertanyia a la companyia de Francisco Garcias, del Regiment de Saragossa.

1714

Un soldat flamenc.

1715

Un soldat de Galícia.

A través del llibre de comptes de l'ajuntament de Pira (1700-1723) copsem les diferents càrregues de la guerra: el 1706 paguen 67 lliures i 12 sous per als soldats que van a València, per als que van a Barcelona altres 39 lliures, per als que marxen a Mequinença, 32 lliures, per al cost dels bagatges per anar a Valls i Vilafranca del Penedès, 22,5 lliures i, finalment, compren dues quarteres de blat per pastar pa per als soldats que es dirigien a Barcelona (sis lliures). El 1707 hi ha una sortida de 25 lliures i 8 sous "que donaren a la gent del sometent". L'any següent han de comprar palla i ordi per alimentar els cavalls de l'exèrcit. El 1709 es veuen obligats a contribuir per bagatges, en total més d'onze lliures per "pagar lo conboi de barcelona", a més han de satisfer 16 lliures i 16 sous per treure els soldats de Pira i fer-los anar al Pla de Santa Maria. Més endavant, el 1712, paguen 25 lliures als traginers de Vilaverd per portar farina per fer pa de municipi.

A partir d'una declaració notarial coneixem el volum dels bagatges que van assumir les viles de Montblanc i Sarraí durant la immediata postguerra, pel trasllat de l'exèrcit borbònic que es dirigia a Tarragona:

8. "Italians a l'antic Urgell i territoris veïns (1450-1825)", *Quaderns del Pregoner d'Urgell* (Bellpuig) 10 (1997), p. 35-56. Sobre els allotjaments a Valls el bienni 1706-1707 us remetem a la breu crònica de Pere Altès, "Tropes de pas", *Cultura* (Valls) 595 (1999).
9. Font: ACBC, fons municipal Reus, llibre d'òbits de l'Hospital de Reus, sign. 581.

Resum dels bagatges que prestà la vila de Montblanc en els anys 1715-1716

Any	Dies	B.grans	M	B. petits	M	Total B.	M
1715	26	147	5,6	58	2,2	205	5,4
1716	12	45	3,75	21	1,75	66	1,73
Total	38	192	5,05	79	2,07	271	7,1

Abreviatures: B:Bagatges, M: Mitjana per dia

Declaració del 28 de febrer del 1716 que fan davant notari Francesc Vergonyós, pagès; i Josep Martí, serraller, tots dos de Montblanc, dels bagatges que la vila va fer a les tropes borbòniques entre els anys 1715-1716, quan eren cònsols Segimon Molins, Francesc Castelló i Francesc Sabater, a petició de Joan Cartanyà i Pere Camell, tots de la mateixa població. Des del 6 de maig del 1715 fins al 18 de febrer del 1716 *“han ido por pan y sevada, los bagages abajo nombrados en la ciudad de Tarragona, llevándole en la presente villa de Montblanch y villa de Sarreal, para el abasto de las tropas de su real magestad Philipe Quinto (que Dios guarde)”*:

Any 1715	bagatges grans	bagatges petits	total
<i>Maig</i>			
-Dia 6	4	2	6
-Dia 6	0	4	4
-Dia 11	6	4	10
-Dia 17	6	4	10
-Dia 23	8	4	12
-Dia 29	7	2	9
<i>Juny</i>			
-Dia 4	10	3	13
-Dia 22	6	0	6
-Dia 30	5	0	5
<i>Juliol</i>			
-Dia 6	4	0	4
-Dia 12	0	6	18
-Dia 19	4	4	8
-Dia 26	6	4	10
<i>Octubre</i>			
-Dia 19	8	6	14
-Dia 23	10	4	14
-Dia 27	12	2	14
-Dia 31	6	0	6
<i>Novembre</i>			
-Dia 4	6	0	6
-Dia 12	4	2	6
-Dia 16	6	0	6
-Dia 20	5	1	6
-Dia 24	6	0	6
-Dia 28	6	0	6
<i>Desembre</i>			
-Dia 2	0	6	6
-Dia 26	6	0	6
-Dia 30	6	0	6
Total	26 dies	147	58
Any 1716			
<i>Gener</i>			
-Dia 3	4	0	4
-Dia 7	0	5	5
-Dia 11	5	0	11
-Dia 15	6	0	21
-Dia 19	4	0	23
-Dia 23	0	6	29
-Dia 27	6	0	
<i>Febrer</i>			
-Dia 1	4	2	6
-Dia 5	5	1	6
-Dia 9	3	3	6
-Dia 13	4	2	6

-Dia	18	4	2	6
Total any	12 dies	45	21	66
Total general	38 dies	192	79	271

Font: ACCB, fons notarial de Montblanc, manual de Francesc Castelló (1716-1725), sign.3244.4, f. 8-9.

Tal com llegim, els bagatges eren per transportar material a Tarragona. Segons Recasens Comes, durant els anys 1713-1714 la ciutat arribà a hostatjar fins a quatre mil soldats, posteriorment la guarnició fixa seria de dos batallons, o sigui uns 400 homes¹⁰.

La resistència dels Miquelets

En el setge de Barcelona de 1713-1714 els defensors van seguir l'estratègia de fomentar la insurrecció a les terres d'interior, creant un petit front que obligués els borbònics a retirar tropes del voltant de la capital catalana¹¹. L'abril-maig del 1714 els Miquelets actuen a les Muntanyes de Prades i entren a Montblanc (vegeu documents XIV i XVI)¹² el 23 d'abril, on maten al veguer, Joan Escursa. Abans de morir havia delegat el comandament de la resistència local a Josep Avià, el qual resistí al portal de Sant Francesc, però els Miquelets entraren pel portal de la Font de la vila en sentit contrari. El 14 de setembre del 1714 el brigadier filipista Jeroni de Solís passà per Montblanc amb tres mil soldats i amenaçà de cremar la vila sinó pagaven 12.102 rals. L'agost del 1714 Torras Ribé explica que diversos pobles de la Conca de Barberà patien les ferotges tàctiques de terrorisme militar dels borbònics: *"los sediziosos que se hallavan en Montblanch se retiraron al condado de Pradas, luego que supieron que marchava hazia allá el destacamiento que manda don Joseph Armendáriz, todos llos moradores de Montblanch y de otro lugarcito llamado la Guardia abandonaron sus casas, retirándose a la montaña, de donde no se quisieron restituir a sus casas, lo que le obligó a hazérselas quemar"*¹³.

Acabada la guerra, i en el marc de l'enfrontament de Felip V amb la Quàdruple Aliança al Camp de Tarragona, Pere-Joan Barceló, conegut com el Carrasclat, el 1719 inicià una sublevació austriacista que atacà les principals ciutats: el juliol intentà entrar a Reus i el desembre a Valls¹⁴.

La pau entre els monarques Felip i Carles se signà a Viena el 1725, data en la qual es dictà un perdó general, amnistia i devolució dels béns segrestats. En aquest any, Josep Recasens documenta un petit avalot a Tarragona capital.

2. LES CRISIS DE SUBSISTÈNCIA

2.1 Demografia

La mortalitat

A nivell estadístic, la guerra de Successió va produir una elevada mortalitat entre la

10. "Los alojamientos militares bajo el reinado de Felipe V en Tarragona", *Revista Técnica de la Propiedad Urbana* (Tarragona), 24 (1973), p. 55-64. A banda de l'alimentació l'exèrcit també demanava màrfegues per a dormir, així el setembre del 1713 a Tarragona se'n demaneren 1.200 (plenes de palla, és clar), el seu cost per la hisenda local fou de dues mil lliures. Manel Güell, "Pressió política i pressió fiscal a la Tarragona del primer quart del segle XVIII.", *Llengua nacional* (Barcelona) 12 (1993). A Reus durant l'aquarterament de les tropes angleses del 1708 el subministre diari de farratge per la cavalleria era de 229 quintars. Maria Carme Bigorra Trill, "Alguns aspectes de la Guerra de Successió a Reus, a través de les actes municipals (1700-1715)", *XXXV Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos de Catalunya*, Valls 1989, vol. II, p. 33. Manel Güell, "Les confraries pageses de Tarragona durant el bienni 1715-1716. Les imposicions del règim militar filipista", *Setmana Santa. Gremi dels pagesos de Tarragona*, 1993, p.21-25.

11. Josep M. Torras Ribé, *Felip V contra Catalunya. Testimonis d'una repressió sistemàtica (1713-1715)*. Barcelona 2005, p. 132.

12. Sobre el seu origen i actuació és bàsica la consulta de l'obra de Núria Sales, *Senyors bandolers, miquelets i botiflers*. Barcelona 1984. L'any 1905 Josep Guarro Figuerola publicava a la revista *La Conca de Barbarà*, tres articles sobre la guerra de successió, "Un episodi de guerra a Montblanc" (núm.100), "Suministres de Montblanch a les tropes de Felip V" (núm. 104) i "Exaccions de Felip V a Montblanc" (núm. 106). Del 9 de maig al 9 de juny de 1715 el municipi montblanquí donà al regiment de cavalleria Drovlot 215 quintars de farratge per les bèsties.

13. Felip V contra Catalunya...op. cit. p. 139.

14. Aquests esdeveniments són descrits per diversos historiadors, Emili Morera Llauredó, *Tarragona Cristiana*, volum V. Tarragona 2006 (2a. edició); Josep Iglésies, *El guerriller Carrasclat*. Barcelona 1985 (2a. edició); Celdoni Vilà, *Amor al rey y a la pàtria. Vinguda de Pere Juan Barceló dit carrasclat en Reus*. Precisament en aquesta obra es documenta el 1728 la mort d'un seguidor seu anomenat "Janet de Pira", p. 125. Més recentment, Joan Papell ha publicat *L'origen dels Mossos d'Esquadra (Guerra de Successió i potsguerra a Valls: Pere Anton Veciana)*. Lleida 1999.

població. Segons Gual, a la Conca de Barberà, l'any pitjor fou el 1707, en especial a partir del mes de juliol, seguit del 1708 i 1709¹⁵. La capital de vegueria, Montblanc, el 1707 registra 113 òbits (72 albats i 41 adults), xifra que no se superarà fins l'any 1754¹⁶. A Barberà i Ollers el màxim de defuncions també és el 1707, amb 35, un 63% de les quals corresponen a adults, negatius són també els anys 1706 (26 òbits) i 1708 (27 morts). Entre 1691 i 1700 la mitjana d'enterraments de cossos era només de 18¹⁷. A Rocafort de Queralt les puntes de la mort s'assoleixen el 1707 i 1712, quan cada any finen 20 persones, més del doble de la mitjana de dècades anteriors. Si comparem les dades de la Conca amb parròquies d'altres comarques que ha comptabilitzat Jordi Andreu, hi ha similituds però també diferències en els anys de crisi. Al Camp de Tarragona coincideixen en el 1707 com el més crític Riudoms, amb 187 morts (la segona punta l'assoleix el 1710 amb 94 enterraments) i Vallmoll, amb 44 òbits, el doble d'una anyada normal; al Montsant destaca Cornudella (amb 117 morts el 1707 i en segon lloc el 1706 amb 58, segueix Ulldemolins, amb 98 defuncions el 1707, 55 el 1708 i 24 el 1712, al Priorat de la Cartoixa, Poboleda el 1707 registra 15 morts i el 1708 12, a Torroja, el màxim de mortalitat del període bel·lic és el 1706 amb 40 finats. De forma diferent es comporta Riudecanyes, on la xifra més alta és el 1710, amb 97 òbits i la segona el 1710 amb 77, a Montbrí del Camp, el 1710, les campanes dringuen per 97 morts i el 1708 per 77. A les muntanyes de Prades, concretament a Capafonts, els llibres indiquen que l'any pitjor fou el 1712 amb 13 difunts, seguit del 1707 amb 12 i el 1706 amb 10¹⁸. Les dades de Montblanc i Reus presenten notables divergències: en la segona ciutat la crisi es desencadena el 1715 i el 1710 i no el 1707. La causa ja l'hem comentat: la proximitat a les terres de Lleida, que fan avançar la derrota a Montblanc, un cop caiguda la seva capital; en canvi Tarragona i Valls no cauran fins el 1713. Les darreres a resistir foren Cardona i Barcelona (1714).

Defuncions a Montblanc i Reus (1700-1716)¹⁹

Anys	Montblanc		Reus	
-1700	04	100	-	100
-1703	41	100,5	73	96
-1704	32	78,4	60	78,9
-1705	25	61,3	58	76,3
-1706	65	159,3	73	86
-1707	113	276,9	73	86
-1708	54	132,3	117	153,9
-1709	37	90,7	92	121
-1710	67	164,2	162	213
-1711	33	80,9	58	76,3
-1712	51	125	52	68,4
-1713	33	80,9	89	117,1
-1714	27	66,2	130	171
-1715	68	166,6	266	350
-1716	50	122,5	151	198,6

La primera columna correspon a números absoluts i la segona a números índexs (el 100 és la mitjana entre 1700-1704).

L'increment dels fills de pares incògnits

Un altre dels efectes de les guerres és l'augment de baptismes de fills de ventura, és a dir, de pares desconeguts. Tant podien ser fills de mares solteres, de relacions fora del matrimoni com nens abandonats a causa de la misèria. El pas de tropes i els moviment

15. "Les crisis demogràfiques de la primera meitat del segle XVIII a la Conca de Barberà", *Aplec de Treballs* (Montblanc) 12 (1994), p. 105-123.

16. Josep M. Grau Pujol, *Població i lluita contra la mort a Montblanc* (s. XVIII). Tarragona 1990.

17. Dolores Juliano Corregido, "Evolució demogràfica a Barberà de la Conca", *Aplec de Treballs* (Montblanc) 7 (1985), p. 47-113.

18. Les dades absolutes del moviment demogràfic de Rocafort les aporta Valentí Gual Vilà a *Vida i mort a la Conca de Barberà a l'edat moderna* (Rocafort de Queralt s. XVI-XVIII). Tarragona 1988, p. 96-100; les del Camp Jordi Andreu, *El Camp de Tarragona i el Priorat durant els segles XVIII i XIX*, Barcelona 1994, tesi doctoral presentada a l'UB, vol. II.

19. Font: Les dades de Montblanc són extretes del nostre llibre *Població i lluita contra a mort a Montblanc* (s. XVIII), p.179-180 i les de Reus de l'obra de Jordi Andreu, *Població i vida quotidiana...*p.103.

migratoris ens ho expliquen en part, les xifres són prou significatives. A Barberà en els primers vint anys del segle XVIII tots els expòsits neixen durant la guerra, a l'Espluga de Francolí i a Vilanova de Prades, el percentatge és de tres quartes parts, a Vallclara i Vimbodí la meitat.

Naixements il·legítims a la Conca de Barberà (1701-1720)²⁰

Anys	Espluga de Francolí	Vallclara	Vilanova de Prades	Vimbodí	Barberà de la Conca
1701-1720	8 (100%)	5 (100%)	7 (100%)	4 (100%)	3 (100%)
1704-1714	6 (75%)	3 (60%)	5 (71%)	2 (50%)	3 (100%)

Els moviments migratoris

La caiguda de Lleida el novembre del 1707 i la violència de les tropes filipistes provocaren el desplaçament de persones vers la Conca i el Camp de Tarragona. A través del llibre de defuncions de Valls constatem en aquesta ciutat una afluència notable de refugiats procedents de les terres de Ponent²¹: el setembre s'enterra un mestre de minyons natural de Preixana (Urgell), a l'octubre un pagès de Pinyana (Pont de Suert), Joan Manasanc, al novembre dos pagesos de Lleida (Jaume Reig i Josep Bosom), al desembre finen Magdalena Martí, donzella, Josep Guilla, corder, Antoni Simón, Pau Torra, pagès, Maria, vídua Martí i un albat de Josep Cabrer, tots de la ciutat de Lleida. La majoria s'hostatjaven a l'hospital i rebien la sepultura i funerals per caritat (*amore Dei*). No manquen altres de comarques properes, així el mateix mes i any trobem un fill de Jaume Agràs, pagès d'Arbeca (Garrigues), a Maria, muller de Joan Rubinat, de Ciutadilla (Urgell), i una dona de Saragossa. El 1708 continua l'afluència de foranis: el febrer moren a Valls una filla d'un corder montblanquí i un sabater de Vallfogona del Riucorb, el mes de març entre els traspasats a Valls hi ha Francesca Piferrer, de Barbens (Urgell), Gertrudis, esposa de Francesc Rocamora, pagès de la Portella i un pagès de Figuerola del Camp, l'abril mor un albat de Lleida, l'agost ho feia Francesc Oliver, pagès lleidatà, el mes d'agost Ignasi Dalmau, adroguer de Reus mort d'un tret accidental de la seva carabina, el setembre s'enterra a Valls Joan Albareda, pagès d'Argensola (Anoia) i un teixidor de lli alcoverenc, l'octubre expiren Ramon Comte, de Santa Fe de Montfred (Talavera, la Segarra) i un altre home de Savallà del Comtat²².

A Reus, a través dels òbits de l'hospital de pobres, també constatem un notable moviment de població forana a la ciutat durant el conflicte. L'any 1706 s'enterren, entre d'altres, un jove de Rialp (Pallars) i un passamaner de Blanes (la Selva); el 1707 un velluter aragonès habitant a València, un jove d'Aragó, un home de Burriana (País Valencià), una dona de la Conca de Tremp, un matrimoni de Sant Boi, resident a Aitona i un home d'Alcanyís (Aragó); el 1708 mor un home de Portugal, un de la Rioja, un altre de Pallerol (Ribagorça), un jove

20 . Font: Valentí Gual, *La família moderna a la Conca de Barberà*.

21. El 1706 a Valls ja documentem morts de forasters, el febrer s'enterra a Francesc Capell, pagès de Menàrguens i a Marià Marquès, sabater de la ciutat de Lleida, a més d'un albat fill de Joan Sala, negociant de Tarragona i un home "que era de la muntanya". El juny mor a Valls Pere Just, sabater de Gerri de la Sal (Pallars), l'agost Josep Pujol, carreter de Bràfim i l'octubre "un pobre home" no identificat.

22. El 1709 l'arribada de forasters minva, a Valls s'enterren a un teixidor de lli de la Selva del Camp, un metge de Sitges, un pagès del Pla de Santa Maria, un albat nat a Vallfogona de Riucorb, un pagès de Vilanova de la Barca i a una vídua de Tortosa, l'any següent continua el fluxe migratori, el gener de 1710 mor Pere Graminella, pagès d'Alcarràs i el febrer la dona d'un pagès d'aquesta mateixa població, el rector anota "per aquest contratemps habitant en Valls", el mes de març fina Francesca, vídua de Domènec Torrent, pagès dels Omellons (Garrigues), el maig tanquen els ulls Jeroni Saureu, pagès d'Arbeca, un albat de Santa Coloma de Queralt, Agustí Tudó, pagès de Copons (Anoia), un albat de les Piles de Gaià i un pastor dels Garidells. El mes de juny mor un fill de Joan Cases, pagès d'Anglesola (Urgell) i la muller de Josep Josa, pagès de Bellvís. Els anys següents els traspasos de civils forasters a Valls ja són menors, així el 1711 mor Teresa, vídua de Mas, de Vilagrassa (Urgell) i un home de Montagut (Querol), el 1712, fina un pagès de la Guàrdia de Cervera (Montoliu de Segarra), el 1713 moren un albat de Rocafort (no especifica quin), un altre de la Cirera, un "pobre home" del qual no saben "de haont és", el setembre "per mort violenta" cau Magí Lloret, fadrí de Cervera (la Segarra) i un albat fill d'un corder de Lleida, finalment el 1714 moren Bernat Maset, pagès de Monistrol de Montserrat (Bages) i Josep Torrell, pagès "de mort violenta", ambdós en el mes setembre.

de Montsó (Aragó), un home de Lleida i un de Benavent (Segrià); el 1710 destaquen els arribats de les terres de Ponent: dos homes de Torres de Segre, un home de Mollerussa, un de Miralcamp i un altre de Soses, a més de gent del Priorat (la Figuera, Gratallops) i de Barcelona ciutat (una dona i un veler); el 1712 seguim trobant foranis dels mateixos indrets, i finalment, el 1713, sobresurten els vinguts del Prepirineu (set persones del Bisbat d'Urgell), la Ribera d'Ebre (Miravet), l'Anoia (Igualada) i l'Aragó (Saragossa). El 1715 continuen els urgellencs (quatre), un napolità i un francès²³.

Les partides de matrimoni de les ciutats del Camp de Tarragona ens poden indicar tendències en l'arribada de nous vinguts, i per aquest motiu hem procedit al buidatge dels naturals de la Conca casats a les comarques més properes geogràficament, les que s'articulen des de Valls (doc. XXI) i des de Reus (doc. XX) en la dècada de la guerra (1706-1715). En primer lloc sobresurten els que es casen a Valls, prop d'una quarantena, dels quals un 58,3% són homes i la resta (41,7%) dones, a l'Alt Camp la migració masculina és preferentment d'origen agrari, sols apareixen dos artesans, concretament sabaters, un de Forès i un altre de Santa Coloma de Queralt, precisament aquesta vila aporta quatre emigrants, la mateixa quantitat que Lilla, el poble amb més proper, segueixen amb tres cadascuna Aguiló, Barberà i Conesa.

Emigrants de la Conca i la Baixa Segarra que es casen a Valls (1706-1715)²⁴

Baixa Segarra

Població	h	d	t
-Belltall	-	2	2
-Conesa	1	3	3
-Forès	1	-	1
-La Sala de Com.	1	-	1
-Les Piles	1	1	2
-Pontils	-	1	1
-Santa Coloma Q.	4	-	4
-Aguiló	1	2	3
-Guialmons	-	1	1
-Santa Perpètua G.	1	-	1
-Vilaperdius	-	1	1
-Savellà C.	2	-	2
-Segura	2	-	2
-Vallfogona R.	-	2	2
Total subcomarcal	14	12	26
<i>Conca estricta</i>			
-Barberà C.	2	1	3
-Blancafert	1	1	2
-Espluga F.	1	-	1
-La Guàrdia P.	1	-	1
-Lilla	3	1	4
-Montblanc	2	-	2
-Rojalons	1	-	1
-Rocafort Q.	1	1	2
-Rojals	1	1	2
-Solivella	-	1	1
-Vilaverd	1	-	1
-Vimbodí	-	2	2
Total subcomarcal	14	8	22
Total comarcal	28	20	48

En dècades posteriors (1769-1784), i seguint els mateixos sacramentals vallencs, els

23. ACBC, fons municipal de Reus, llibre d'òbits de l'hospital de Reus (1692-1738), sign. 581.

24. Nota: En el cas de les vídues que no són naturals de la Conca hem considerat la població d'origen del marit difunt, quan aquest si que ho era.

contraents de la Conca que es casen a Valls són 66 (un 54,5% homes), dels quals un 45,4% provenen de la plataforma segarra²⁵.

El flux vers Reus, ciutat d'una gran empena econòmica dins la regió del Camp de Tarragona, és menor que a Valls, solament 17 conques, una xifra que supera lleugerament una quarta part de la suma del contingent dels dos nuclis urbans. El pes del sector secundari és aclaparador, comptem quatre espardenyers, tots són colomins, la resta un és ferrer, també de Santa Coloma. Dins del sector terciari esmentar un porter reial de Savallà, un cirurgià resident a Barberà, i en l'àmbit femení, una filla d'un teixidor de lli de Montblanc, i una altra d'un calçater de la mateixa vila duca, finalment esmentar una filla d'un metge de Sarral. A Reus el sexe dels emigrants de la Conca és majoritàriament masculí (76,5%), la qual cosa confirma el fort caràcter laboral del moviment migratori.

Emigrants de la Conca i la Baixa Segarra que es casen a Reus (1706-1715)

<i>Baixa Segarra</i>	<i>sexe</i>		
	<i>h</i>	<i>d</i>	<i>t</i>
Població			
-Santa Coloma Q.	5	1	6
-Savellà C.	1	-	1
<i>Total subcomarcal</i>	6	1	7
<i>Conca estricta</i>			
-Barberà C.	1	-	1
-Montblanc	3	2	5
Sarral	2	-	2
-Vilaverd	1	-	1
-Vimodí	1	1	2
<i>Total subcomarcal</i>	7	3	10
Total comarcal	13	4	17

Abreviatures: h: home, d: dona, t: total.

A la primera dècada del segle XVIII, a Reus es comptabilitzen 669 casaments, dels quals els contraents són foranis en un 23%, els anys amb més participació de no reusencs són el 1706 (54,5%) i el 1710 (45,4%). Per comarques el primer lloc l'ocupen les que integren el Camp de Tarragona, en segon lloc el Pla de Barcelona i el tercer la Conca de Barberà, amb 21 conques (13 dones i 8 homes), xifra que suposa un 6,6% dels enllaços de forasters del període analitzat. Per sota trobem al Priorat amb 17 persones (un 5,4%)²⁶.

Cronologia dels emigrants de la Conca i la Baixa Segarra que es casen a Reus i Valls (1706-1715)

Any	Valls	Reus	Total
-1706:	4	3	7
-1707:	1	3	4
-1708:	4	-	4
-1709:	6	-	6
-1710:	12	-	12
-1711:	4	-	4
-1712:	5	3	8
-1713:	4	5	9
-1714:	5	1	6
-1715:	3	2	5
Total:	48	17	65
%	73	27	100

En els llibres de la catedral de Tarragona, entre 1705 i 1708, dels 356 matrimonis que se

25. Vegeu el nostre article, "Una mostra del flux migratori de la Baixa Segarra i la Conca de Barberà vers Valls", *Recull* (Santa Coloma de Queralt) 9 (2005), p. 77-88.

26. Pere Anguera-Jordi Melich, "Immigració i matrimonis a Reus entre 1700 i 1711. Notes per a una revisió de la història demogràfica", *Jer. Col·loqui d'Història del Camp de Tarragona, Conca de Barberà i Priorat*. Tarragona 1979, p. 85-88.

celebraren, un 39,5% eren de forasters, xifra prou eloqüent del moviment de població²⁷. En una ullada als vuit conques que moren a Valls durant la guerra (doc. XXII), sis són menors i la resta són dos homes: un sabater de Vallfogona i un pagès de Savallà. Dels pares dels albat comentat que hi ha un corder montblanquí i un ermità vallenc que habita a Prenafeta.

Geografia dels emigrants de la Conca i la Baixa Segarra que moren a Valls (1706-1714)

Població	h	d	t
<i>Baixa Segarra</i>			
-La Cirera	1	-	1
-Les Piles	-	1	1
-Santa Coloma Q.	-	1	1
-Savellà C.	1	-	1
-Vallfogona R.	2	-	2
<i>Conca estricta</i>			
-Montblanc	-	1	1
-Prenafeta	-	1	1
Total comarcal	4	4	8

Abreviatures: h: home, d: dona, t: total.

Cronologia de les defuncions d'emigrants de la Conca i la Baixa Segarra a Valls (1706-1714)

1706:0	1711:0
1707:0	1712:0
1708:4	1713:1
1709:1	1714:0
1710:2	Total: 8

2.2 La carestia de cereals i l'endeutament comunal

Una de les conseqüències de la Guerra de Successió fou l'encariment dels cereals, no només per l'augment de la demanda a causa del manteniment de les tropes i la seva cavalleria, amb els agreujants afegits per la destrucció i robatoris de collites, sinó també per les dificultats de proveïment tant des de l'exterior (via marítima) com de l'interior (via terrestre) i les persistents secades. Gaspar Feliu, en un estudi seriat de preus de blat a Barcelona, aporta xifres molt concloents: l'any en què es va pagar un import més elevat per quartera fou el 1714, amb 161,5 sous, el segueix el 1710, amb 114,8, el 1709 i 1711 amb la xifra repetida de 107 sous quartera, i finalment el 1713, amb 97,6 sous /q²⁸.

Una lectura atenta dels manuals de les notaries eclesiàstiques i civils de diverses poblacions de la comarca²⁹, ens mostra els problemes de proveïment de cereals tant per sembrar com per consum. A nivell de municipi una de les sortides més emprades és l'arrendament d'una part de la collita del terme, mètode proporcional a la riquesa dels terratinents, si bé hi ha estaments exclosos com l'església, el senyor i la noblesa. A nivell familiar, el recurs més freqüent són els préstecs de blat a través de deutors, que en cas d'impossibilitat del retorn es podien convertir en censals.

A banda dels perjudicis inherents al pas de les tropes hem d'esmentar les adversitats meteorològiques. L'any 1709 els jurats del Vilosell afirmen haver perdut la collita "per lo rigor

27. Josep Recasens Comes, *La taula de canvi i de dipòsits de Tarragona i la ciutat del seu temps (1584-1749)*. Tarragona 2001, p. 173-174.

28. *Precios y salarios en la Cataluña Moderna. Vol. II: Combustibles, productos manufacturados y salarios*. Madrid 1991, p. 39.

29. Les referències documentals que exposem de Vimbodí han estat extretes del manual de 1709-1735 de la notaria comuna de la parròquia (AHAT, Vimbodí, núm. 30); les de la Guàrdia dels Prats del manual notarial 1702-1715 núm. 18 del mateix AHAT. Les de Blancafort del manual de la rectoria 1708-1736 (AHAT, núm. 23). Les de Sant Gallart del manual de Jaume Camps, notari de Santa Coloma de Queralt (ACCB, 3794.2). Les de Barberà de la Conca, Ollers i Pira del manual de la primera parròquia del 1713-1736 (AHAT, núm. 66). Per Forès hem utilitzat el manual de l'escrivania comuna del 1702-1722 (AHAT, núm. 16), per Biure el manual de 1700-1736 (AHAT, núm. 20).

dels frets y esterilitats de ayguas³⁰. En el llibre de comptes de l'ajuntament de Pira trobem una resolució del 1709 que textualment diu: "Considerant lo gran dany a les oliveres y plansons del fret y aver-ne morts molts. Y per lo tant se ha resolt que no entre lo bestiar a les oliveres ni plansons, que no s'i puguen acostar de quinze pases, en ban de sinquantanou sous"³¹.

A nivell econòmic, la situació de les famílies i pobles era similar a la viscuda durant la Guerra dels Segadors, en primer lloc els consells locals havien d'articular fórmules de solidaritat pageses per sobreviure, la imposició de prestacions temporals paral·leles a les senyories³².

Tot i que els documents distingeixen clarament entre deutes individuals i col·lectius, ambdós estan relacionats estretament: si en un moment concret un o dos pagesos signen un debitori de blat, més endavant l'ajuntament pot assumir el seu deute; en algunes ocasions tot i que pot semblar que actuen particularment en realitat ho poden fer com a sindicats o delegats. Un altre element a tenir en compte és que els prestadors són els mateixos en les dues fórmules. En l'acte notarial simplement se sol reconèixer la rebuda de gra i la promesa del seu retorn o pagament després de la següent collita, ara bé les circumstàncies poden ser molt variades, així per exemple davant la impossibilitat de fer front al deute es pot reconvertir en censal, una bona solució a curt termini però no a la llarga ja que el pagès entra en un endeutament crònic; en ocasions consta que tampoc pot fer front a les càrregues feudals. Els exemples que presentem de cinc poblacions diferents ens semblen prou representatius de la problemàtica comarcal, extensiva a la resta de Catalunya.

Els deutoris particulars

- Blancafort

En el manual d'aquesta escripvania comuna, escrit per la mà del seu rector, els actes de deutoris de cereals són abundants. El 9 de setembre de 1709 Josep Santjoan signa un debitori de 44 lliures en concepte de compra de blat que ha fet a Jaume Civit, pagès d'Ollers. Un dels protagonistes que trobem en aquest període és Isidori Saumell, de Blancafort, el qual realitza nombrosos préstecs de gra, a vegades però com a intermediari. El 18 d'octubre del 1711 deix 10 quarteres de blat meitadenc a Salvador Salla, pagès dels Omells de Na Gaia i altres 4 de la mateixa classe a Josep Martí, pagès de Cabra del Camp, pocs dies després, el 25 en deix altres 8, a Josep Miquel i Jaume Anglès, pagesos de l'Esplugu de Francolí. En la mateixa jornada presta 16 quarteres de blat als seus convilatans pagesos, Bernat Miró, Francesc Oliveres, i Pere-Joan Anglès. El 30 de novembre del 1711 els jurats de Blancafort es veuen obligats a crear al referit Saumell un censal de 154 lliures. El 21 de febrer de 1715, quatre pagesos de Blancafort confessen deure a Pere Gener, pagès del mateix poble, 12 quarteres de blat meitadenc. L'endemà, dia 22, deu caps de casa de Blancafort reconeixen deure a Isidori Saumell i Ramon Llurba, 25 quarteres de blat, aquests darrers les havien rebut de Joan Domènec, pagès de Solivella. En comptes de fer petits deutoris individuals, el solivellenc opta per un de sol a dues persones, que han de respondre amb els seus béns.

Una altra sortida que també comporta endeutament és la de recórrer als préstecs en forma de censal, el 7 de desembre del 1709, Bernat Miró, pagès de Blancafort, "per a socórrer las necessitats molt urgents en lo present" crea un censal a favor de la rectoria, de 18 lliures de capital. El 3 de desembre del 1713 Josep Gavarró, pagès de Blancafort, per no tenir 36 lliures que li deu a Agustí Sala, en concepte de blat, li crea un censal pel mateix valor. El 23 de setembre de 1713 Jaume Anglès de Blancafort crea un censal de 40 lliures a la rectoria.

- la Guàrdia dels Prats

30 Benet Farré Lloreta, *El Vilosell. Un poble a l'ombra de Poblet -notes històriques-*. Torregrossa 1984, p. 73.

31 ACCB, fons municipal Pira, sig. 2124.2.

32 Una mostra de l'endeutament durant aquest període a l'Empordà ens l'ofereix Pere Gifre Ribas a "Universitats endeutades i fiscalitat comunitària. Les universitats del comtat d'Empúries, 1659-1705", *Recerques* (Barcelona), 33, p. 53-75 i "Universitats, fiscalitat de guerra i privilegiats. A propòsit d'algunes universitats empordaneses durant la Guerra de Secessió", *Pedralbes* (Barcelona) 13-I (1993), p. 561-580.

En el període estudiat dos dels prestadors més importants que deixen blat als guardiols són forasters, un de Solivella i l'altre de Santa Coloma de Queralt, el primer Joan Torres i el segon Pau Gener, el darrer també realitzarà préstecs al Comú i és a la vegada l'arrendador dels delmes del terme.

Referent al solivellenc, el 26 de desembre del 1706 deix a Anton Llobera, pagès, 6 quarteres de blat segolós a pagar segons els preus dels mercats d'abril i maig del 1707, a Bonaventura Foguet, li deix altres 6 quarteres de blat segolós a més de 3 quarteres i 3 quartans d'ordi, a pagar per la festivitat de Sant Jaume de 1707. A Pau Carbonell, li deix 2 quarteres de blat segolós, a Manuel Foguet li presta 14 quarteres de blat segolós i a Jaume Civit, 8 quarteres de blat, tots són pagesos de la Guàrdia. Dos dies després, el 28 de desembre, localitzem nous deutoris a Joan Torres, aquesta vegada els deutors són Isidre Martí, pare i Isidre Martí, fill (13 quarteres i 6 quartans d'ordi, i 6 quarteres de blat meitadenc). El 2 de gener de 1707 apareixen altres actes de deutoris al mateix solivellenc, a Feliu Foguet li lliura 5 quarteres i 7 quartans d'ordi, aquest deute no serà cancel·lat fins el 17 d'octubre de 1751. A Josep Amill, li presta 2 quarteres de blat meitadenc, aquest préstec no es liquidarà fins el 8 de novembre de 1739. L'altre agent que intervé en els deutoris és el botiguer de Santa Coloma de Queralt, Pau Gener, el qual facilita els següents préstec de blat: El dia 21 d'octubre de 1708 a Manuel Foguet (2 quarteres de blat bo) en concepte dels censos que fan les seves terres al monestir de Santes Creus, senyor de la vila, i el 3 d'octubre de 1710 a Pau Jover, pagès de Montblanc (4 quarteres de blat meitadenc) que pagaria el 15 d'agost del 1711.

El 5 de gener de 1711 Josep Olivart, pagès de la Guàrdia davant de notari reconeix deure a Francesc de Montserrat, donzell d'Ollers 70 lliures en concepte de 18 quarteres de blat que li comprà l'any 1708, el preu per quartera s'estableix en 3,8 lliures, el deutor "com que en la ocasió present no tinga los havers possibles per a satisfer y a pagar dita quantitat..." li crea un censal per la mateixa quantitat del deute i una pensió de 70 sous anuals (3,5 lliures), si hom no podia pagar i tampoc volia perdre les seves propietats la reconversió del deutor en censal era una sortida, tot i que es mantenia l'endeutament de la família. No sempre els deutoris són per productes en espècie també en podem trobar en metàl·lic, tot i que poden encobrir deutes de cereals. Un exemple, el 26 de març del 1711, Sebastià Cendrós reconeix a Lluç Boada, ambdós pagesos de la Guàrdia, 50 lliures que li ha deixat "sense ningun interès", el pagament es faria efectiu per la collita (25 de juny del mateix any). En el manual de la notaria eclesiàstica de la Guàrdia del 1711 localitzem un deutor dels jurats de Rojals (Joan Òdena i Pau Escoter) a favor de Bonaventura Foguet per l'import de 14 quarteres de blat meitadenc, segons una anotació del rector aquest es cancel·larà l'any 1712.

● Forès

El 6 d'octubre del 1708 Rafael Amenós i Miquel Canela, pagesos de la Sala de Comalats reben en préstec 8 quarteres d'ordi i 12 d'espelta per sembrar "eo per a llahó" de mans de Josep Sanahuja, de Sarral i Bernat Puig "dit lo battle", del Pla de Santa Maria, els primers les havien de pagar per la diada de la Mare de Déu d'agost següent, el dia 18 del mateix mes però l'any 1709 els darrers individus deixen a Josep Berenguer, miquel Canela i Ramon Llorca i Rafael Amenós, tots pagesos de la Sala més gra per sembrar: 25 quarteres de blat, 112 d'ordi i 10 d'espelta. El 10 d'agost de 1711 Pau Calbet, pagès de Forès firma un deutor de 4 quarteres de blat valorades en 8 lliures. El 30 de setembre de 1711 Joan Esquer, prevere de Forès "com a laica y privada persona" ven a Joan Corretger, pagès de Verdú (Urgell) 4 quarteres de blat roig de llavor, el seu cost 6 lliures i 12 sous per quartera (la suma total era de 26 lliures i 8 sous) que pagaria per la collita del 1712. Aquest capellà de Forès el trobem en diverses escriptures deixant blat o diners a tercers, així el 28 d'agost del 1711 havia deixat dues dobles d'or a Macià Miquel, pagès de Forès. Per comparar les despeses extraordinàries disposem d'algunes dades contemporànies, així l'agost del 1708 una vaca de cinc anys a Forès s'avaluava en 13,5 lliures, i el 1706 un ruc de sis anys per 15,5 lliures. El 17 de març del 1709 Joan-Baptista Pont, pagès de Guimerà signava un deutor de 42 lliures al rector de Forès, Joan Esteve, en concepte de despeses per mantenir-se dins les presons del rei a Barcelona.

- Vimbodí

El 29 de novembre del 1711 Joan i Francesc Hernández juntament amb Josep Breda, pagesos de Vimbodí, signen debitori de 6 quarteres de blat segolós a Joan-Baptista Mateu, natural de Puigverd (no indica quin, suposem d'Agramunt) resident a la mateixa vila, a retornar als preus d'abril-maig de 1712 del mercat de Montblanc. En la mateixa data un altre vimbodinec, Francesc Pàmies reconeix deure al referit Mateu una quartera de la mateixa classe de blat. El dia 5 de maig del 1712, un altre pagès, Joan Vilar, firma un debitori de 13 dobles d'or a favor de Pere Soler, segons una anotació marginal del rector el deute no es cancel·là fins el 1718, és a dir sis anys després. Altres pagesos que es veuen obligats a fer préstecs de blat són Pere Queixal, Josep Breda i Josep Ferrer, els quals el 16 d'octubre del 1712 obtenen de Jaume Meià, pagès 10 quarteres de blat segolós, a pagar al preu del mercat del mercat de Montblanc dels mesos d'abril i maig següent (al marge de l'acte notarial s'anota que el deute es liquida el 1713). El 8 de novembre de 1712, Ramon Pàmies rep una quartera de blat meitadenc de Joan Güell, de Roda de Berà, a tornar als preus del mercat montblanquí d'abril-maig del 1713.

L'onze de desembre de 1713 un grup de 9 pagesos de Vimbodí: Josep Breda, Pere Queixal, Joan Riber, Josep Canyelles, Jacint Pàmies, Pere Deutú, Isidre Vallverdú, Pere Soler i Joan Forcades (ordre del document) reconeixen un debitori de 44 quarteres de blat a Francesc Serra, pagès de la Plana (terme del Semuntà) a satisfer el 15 d'agost de 1714. El mateix dia en un altre escriptura quatre pagesos vimbodinecs, Josep i Mateu Breda, Isidre Vallverdú i Pere Soler, confessen deure al referit Pau Serra, 16 quarteres de blat. El 17 de juliol de 1714 tres d'aquests pagesos (Breda, Soler i Vallverdú) firmen un altre debitori a Pau Serra en concepte de 25 quarteres i 9 quartans de blat meitadenc a pagar per la festa de la Mare de Déu d'agost de 1715, però als preus del mercat d'abril i maig del mateix any. El sis de setembre de 1714 trobem un nou debitori, Feliu Vallverdú, pagès de Vimbodí deu 3 quarteres de blat mitjà a Jaume Meià, del mateix lloc, el darrer és del 5 de novembre, quan Francesc Forcades, el signa per 4 quarteres de blat meitadenc que li ha deixat Joan Vives, pagès de Vallmoll.

L'escassetat de blat fou crònica en aquests anys, l'endeutament era una de les sortides per sobreviure, en cas de no poder afrontar els deutors hom podia recórrer la seva conversió en censal o a la venda d'alguna propietat. És el cas d'una dona ens ho exemplifica perfectament, que el 28 de març de 1713, Maria Quintana de Vimbodí ven "un *aposeno*" per 25 lliures, que li provenia de la seva mare.

- Pira

Aquí trobem altres exemples similars, el 15 d'octubre del 1713, Josep Amorós, Francesc Bonastre, dos Jeronis Capdevila, major i menor, Magí Miró, Francesc Amill i Jaume Martí, pagesos pirencs, es troben davant del rector de Barberà per reconèixer un deute de 46 quarteres de blat i 41 quarteres d'espelta que Josep Balcells, pagès de Barberà els ha deixat per sembrar i que hauran de pagar als preus d'abril i maig. Les dificultats continuaran en els anys següents, fos per males collites o per endeutament estructural, una mostra ens la dona Joan Calbet, pagès de Pira, que el 2 de març de 1726 per no poder satisfer 42 fanegues de blat que deu de censos a l'arrendatari dels drets senyorials del terme li ha de signar un debitori per aquest concepte.

Els deutors col·lectius

Quan són la majoria de famílies les que necessiten cereals per sembrar, hom ha de recórrer als qui gestionaven el negoci dels arrendaments senyorials, que a canvi d'una quantitat fixa de diners rebien durant quatre anys la part que corresponia a l'obtentor del domini directe. Quan aquest residia a Barcelona, com és el cas del prior de Catalunya, els arrendataris també hi habitaven, així passava a Barberà el 1715, anys abans (1709) on els cònsols contractaren un debitori de blat amb un negociant de Valls (Miquel Sales). A Vimbodí en diferents anys es recorre a un terratinent de Vallclara (Boquer, el 1711), a un pagès de la costa mediterrània (Güell, de Roda de Barà el mateix 1711), finalment a la Guàrdia dels

Prats els seus consellers cerquen cereals a un botiguer de Santa Coloma de Queralt (Gener). Si ens fixem en l'àmbit territorial dels prestadors són de llocs on es poden proveir de gra i hi ha rutes marítimes o terrestres. La seva dedicació al comerç els empeny a solucionar un greu problema de demanda difícil de cobrir sense el capital necessari ni el coneixement de les xarxes comercials amb l'exterior.

- Barberà de la Conca

El 29 d'octubre de 1715 els jurats pacten un préstec de cereals per sembrar els seus convilatans amb els arrendataris dels drets del Prior de Catalunya, senyor del terme, de 35 quarteres de blat, 25 d'ordi, 20 d'espelta i 5 de civada, el delegat dels segons que es desplaça a la Conca per signar el debitori és Francesc Mas, daurador de Barcelona.

- Blancafort

El 28 de setembre de 1709 els jurats de la vila reben de Miquel Sales, negociant de Valls, 80 quarteres de blat per sembrar a pagar per l'agost de l'any vinent. El 15 de desembre, els representants del Comú creen un censal de 200 lliures a favor de Segimon Molins, negociant de Montblanc. El 4 de gener del 1712, els jurats assumeixen un censal de 300 lliures a favor de Francesc Miró i Tecla, pagesos de Sarral. Una mostra de la inestabilitat dels preus dels cereals és que alguns serveis es pagaven en espècie i no en metàl·lic, així el 22 d'abril de 1709 el Comú de Blancafort contracta per dos anys a Francesc Vives, cirurgià, el qual "se obliga a donar una servitut a tots los habitants en dit lloch...de sangrar, afaitar y curar", inclòs el rector i la seva família, a canvi rebria 23 quarteres de blat cada any.

- La Guàrdia dels Prats

El 3 d'octubre del 1706 Lluç Boada i Joan Sales, jurats de la Guàrdia es presenten davant del rector per a signar un debitori de 50 quarteres de blat, a Pau Gener (també grafiat Giner) botiguer de Santa Coloma de Queralt, 25 són de blat bo i 25 més de segolós. L'any següent, concretament el 28 d'octubre del 1707, els jurats de la vila, Francesc Ferrer i Marià Soler, fan un debitori al mateix comerciant colomí de 76,5 quarteres i mitja de diferents grans:

Blat bó: 25 Q. (32,7%)

Espelta: 10 Q. (13,1%)

Blat meitadenc: 36 Q. (47%)

Blat ordiós: 5,5. (7,2%)

El document especifica clarament el motiu: "quals grans nos ha deixat per a sembrar y los ha entregat a la botiga de la vila", el preu serà el que marcarà el mercat de Montblanc pels mesos d'abril i maig del 1708, els representants del Comú obliguen els bens de la Universitat. El 29 de setembre del 1710, els jurats guardiols reconeixen deure a l'esmentat Pau Gener la quantitat de 459 ll. 17s. 2d. en concepte del blat que li han comprat l'any 1707 (segons consta en el llibre d'acords del mateix 29 de setembre). Més endavant el 26 de novembre del 1710 els jurats guardiols li firmen un debitori de 47 quarteres de blat meitadenc, 4Q. i 9 quartans d'ordi, 8 quarteres de civada i 17 quarteres i 9 quartans d'espelta, que servirien per sembrar (pagarien als preus d'abril i maig del 1711).

Tampoc no hem d'oblidar els préstecs en metàl·lic. El 4 d'octubre del 1710 els representants del municipi de la Guàrdia consignen a Sebastià Cendrós un debitori de 51 lliures "per diferents comptes aguts entre ell y lo Comú de la Universitat de la Guàrdia". El dia 11 de maig del 1711, el poble de la Guàrdia crea un censal de 200 lliures a favor del Capítol de canonges de la catedral de Tarragona "per a subvenir les necessitats del Comú del present lloc". El setembre del 1711 trobem referències més explícites a aquestes necessitats, així els jurats de la Guàrdia firmen un debitori de 13 lliures i 9 sous al seu convilatà Ignasi Foguet, per les despeses dels soldats que allotgen.

- Vimbodí

El 15 de març de 1711, els jurats de Vimbodí manlleven, és a dir compren, a Joan Arbós i Llorenç Sanahuges, pagesos de Tarrés 30 quarteres de blat a tornar per la Mare de Déu d'agost del mateix any. Les necessitats però continuaven i més endavant el sis d'agost, Baltasar Roca, Isidre Saltor i Isidre Roca, pagesos de la vila per ordre dels jurats compren a Joan Boquer, de Vallclara, 30 quarteres de blat al preu de 5 lliures per quartera (per un total

de 150 lliures) pagadores al 15 d'agost.

A finals de l'any següent la situació empitjora, el 30 de desembre de 1712, els jurats de la vila es veuen obligats a comprar altres 140 quarteres de cereals més, distribuïdes de la següent manera: 50 de blat ordiós, 30 de blat bó i 60 de civada i ordi. L'especulador és Joan Güell, de Roda de Berà, el deute s'havia de cancel·lar el 1713 (amb els preus d'abril i maig). Sense acabar encara la guerra, el 21 d'octubre del 1713, el mateix prestamista deixà al consell de la vila 100 quarteres de cereals (80 de blat bo i ordiós), 10 de civada i altres 10 d'ordi, es pacta el seu retorn per la diada de Sant Agustí del 1714.

En ocasions hem de considerar que part dels deutors que semblen estrictament particulars en realitat encobreixen deutors col·lectius. Els tractants de grans també negociaven en d'altres matèries primes destinades a l'artesanat, així el 30 d'agost del 1709, Pau Gener, comerciant de Santa Coloma de Queralt ven 4 quintars de ferro per la suma de 18 lliures a Jaume Boldú, ferrer de Sarraí (a 4,5 lliures el quintar).

Imposicions sobre les collites del terme

A més del pagament dels drets senyorials (principalment el delme) i els parroquials (primícia) les despeses de la guerra obliguen als comuns o universitats a posar noves prestacions sobre els seus membres. El grau o proporció de les imposicions variava segons les necessitats, tant es podien gravar tots els fruits que es recol·lectaven en el terme com únicament els cereals, des d'un setè a un vintè, passant per un vuitè, novè o dotzè. Els arrendataris també són diversos, tant poder provenir de fora la Conca com ser de la mateixa localitat o comarca, ara bé un dels denominadors comuns és que la majoria participen en el negoci dels arrendaments senyorials, per la qual cosa la feina de recaptació els hi és més fàcil.

Una altra causa per la que es creaven fou la nova tributació del cadastre, així passa a Ollers i Barberà de la Conca, on el 1715 per evitar les discussions sobre el repartiment i a la vegada reduir les despeses del seu cobrament s'acorda col·lectivament imposar-se un setè, aquest fet indica dues coses, les dificultats inicials dels pobles per assumir un nou impost i per distribuir-lo entre els terratinents.

Els arrendataris d'aquests drets, podien ser integrants del sector comercial, negociants i botiguers), com a l'artesanat (espardenyers, mestres de cases) o a la pagesia. La denominació laboral és susceptible d'interpretacions, per exemple el 1712 Pere-Anton Veciana, de Valls, es qualifica simplement de pagès, quan en realitat era rambler i el 1716 Pere Martí, de Sarraí, d'espardenyer i negociant alhora. Tant es podia actuar sol com en companyia. Dins de la comarca sols localitzem arrendataris en viles grans, com Sarraí, la majoria són foranis, destaquen els del Camp de Tarragona: Alcover, Cabra, Figuerola, Miramar, Pont d'Armentera, Roda de Barà, i Valls. Puntualment apareix un daurador de Barcelona. Tant la geografia com l'extracció social dels arrendataris és molt similar als que participen en arrendaments estudiats per Gaspar Feliu al Pla d'Urgell³³.

● Barberà de la Conca i Ollers

El 12 de febrer del 1713 els jurats barberencs, en atenció que la Universitat "necesita de diners per a pagar los quartels de soldados y oficiales y satisfacer altres necesidades y gastos" arrenden un vintè dels grans d'espiga, cànem i verema del terme durant dos anys (1713-1715) a Bernat Oliva, mestre de cases de Figuerola del Camp i a Joan Masgoret, pagès de Miramar, per 600 lliures (tres-centes anuals), només restarien exempts de pagar el rector, el senyor jurisdiccional, la resta d'eclesiàstics i altres persones privilegiades. A causa de la situació del moment es pacta que si la guerra malmetès els camps, els arrendataris podrien recaptar la seva part en l'any següent, a més aquests havien de lliurar 200 lliures a la bestreta. El 1715 el consell municipal de Barberà es veu forçat a noves càrregues, així el 30 de gener ven un vuitè dels grans a Francesc Calbet, pagès de la mateixa localitat i a Damià Tous, pagès de Salmellà (Pont d'Armentera) per 400 lliures (de maig del 1715 a abril de 1716), dos mesos més tard per a sufragar "las excessivas y grans

33 *El funcionament del règim senyorial a l'Edat Moderna. L'exemple del Pla d'Urgell*. Lleida 1990, p. 95-114 i 167-194.

contribucions reals de quartels de soldats, mesades y quinsenadas” ha s’imposar-se de nou un 8è sobre els cereals que en aquesta ocasió cedeixen als sarraïencs Josep Pedreny, pagès i Pere Martí, espardenyer i negociant, el preu acordat per dos anys (1715-1717) és de 785 lliures. Els jurats reconeixen que el quarter d’hivern els costa 1.800 rals de vuit.

El 16 de novembre de 1715 els jurats del petit poble d’Ollers venen a carta de gràcia al donzell Francesc de Montserrat, del mateix lloc, un 20è dels fruits que s’arreglegaran pel seu terme per 565 lliures, la causa es declara al començament de l’acte notarial “per a pagar la contribució real novament imposada per lo rey Felip Quint”, és a dir el cadastre. Els representants locals opten per aquesta via més proporcional a la riquesa de cadascú, que assignar una quota en diner a cada propietari, i a més, és la tradicional. Els jurats de Barberà segueixen el mateix mètode, així el 26 de gener de 1716, per a pagar “la continua contribució real y evitar los grans gastos que fan las discrecions per a la cobrança de ella” s’imposen un 7è sobre els grans d’espiga que cedeixen per dos anys (1717-1718) a Pere Martí, espardenyer i negociant i Josep Pedreny, pagès, ambdós de Sarraï, a canvi de 600 lliures. La forta pressió fiscal que pateixen els conques els mourà a sol·licitar repetidament a Madrid el perdó en el pagament del cadastre. Les epidèmies esdevenien un bon argument per defensar la causa, així el cap d’any del 1727 els regidors de Barberà i Ollers atorguen un poder a Joan-Baptista Bellver i Fàbregues, veguer de Tarragona per a comparèixer a la cort reial i presentar un memorial on s’exposava “... *El estado miserable en que se halla dicho lugar causado de la epidemia popular de enfermedades que padecen los vecinos, suplicando la gracia, perdón y absolución de lo que debe pagar dicho lugar de real y personal catastro...*”.

Segons el buidatge dels sacramentals realitzat per Dolors Juliano, els dos pobles registraren durant l’any 1727 un total de 25 defuncions, més del doble que en períodes normals³⁴.

- Biure

A causa de les imposicions de l’exèrcit el 20 de maig del 1717 els jurats es veuen obligats a imposar-se un 20è sobre els grans d’espiga que arrenden per vuit anys a Joan Gener, pagès de Cabra del Camp, pel preu de 300 lliures anuals, amb la clàusula que avançaria a la bestreta 40 lliures cada any per la festivitat de la Concepció, a fi de “pagar la contribució real als soldats”, finalment el poble li donaria durant el vuiteni una lliura de safrà. El 14 de juliol del 1730 el batlle i el rector de Biure exposen per escrit la “ymposibilidad de los vezinos de el en pagar la contribució con motivo que no corresponde a las fincas que tienen y a la cortedad de cosechas... En quanto a que el reximiento de Santiago tenga embargados los ares o garveras de los granos que se an cojido...”

- Vimbodí

El 24 d’octubre de 1709 els jurats de la vila arrenden per 2.050 lliures a Pau Güell, pagès de Roda de Berà un 9è sobre els grans que es colliran en el terme, les condicions eren les següents En Güell havia d’avançar 200 lliures a la bestreta (9,75%), a la vegada que s’obligava a deixar als jurats cent quarteres de cereals, 80 de blat bó i ordiós, 10 d’ordi i altres 10 de civada quantitat que els jurats pagarien al preu del mes de maig del mercat de la vila de Montblanc del 1710.

Una altra població propera que opta per la solució de l’arrendament d’una part de la collita és Vinaixa (les Garrigues), el 5 de novembre del 1713, davant del rector de Vimbodí, els seus jurats reconeixen haver rebut de Joan Güell, 100 lliures en concepte d’una part del preu de l’arrendament del 12è del terme.

Un cop acabat l’anterior arrendament del 9è dels grans del terme de Vimbodí, el 18 de febrer de 1714, l’ajuntament torna a subhastar-lo i en aquesta ocasió l’aconsegueix un botiguer d’Alcover, Jeroni Jaume, serà per quatre anys (1714-1718), el preu és de 2000 lliures, de les quals un 20% (400 lliures) les havia d’avançar, a més donaria cada any tres quarteres de blat bó per caritat i mitja rova de cera blanca i obrada per l’església parroquial. Les 400 lliures les fa efectives el 14 de març (data de l’època dels jurats).

El 28 de març del 1715 l’esmentat alcoverenc deixa als jurats de Vimbodí 15 quarteres de

34 “Evolució demogràfica a Barberà de la Conca”, *Aplec de Treballs* (Montblanc) 7 (1985), p. 47-113.

blat meitadenc “per socórrer las necessitats del Comú”.

- Sant Gallart i Figuerola de Santes Creus

El 22 d'abril de 1712, el batlle i els jurats d'aquests termes, “ab resolució de consell y ab autoritat” del prior del monestir cistercenc de Santes Creus, arrenden a Pere-Antoni Veciana, pagès de Valls, per 3 anys (1712-1714), el 20è dels grans d'espiga que paguen delme, a excepció del safrà i llegums, el preu per cada any s'estipulà en 111 lliures, 13s. i 4d. de les quals se n'avançarien 167,5, a la bestreta.

2.3 La compra dels pous de gel de la Pasquala de Montblanc per part de Tarragona: una altra conseqüència de la guerra

Segons el cadastre de Montblanc del 1731 la primera indústria del terme en tributació fiscal era la dels molins de farina (36%) i la segona la del pou de gel (20%)³⁵.

Aquest pou anteriorment havia estat propietat del mercader local Francesc Vergonyós el qual el 1712 el vengué per 800 lliures per parts iguals al Comú de Tarragona i al Capítol de canonges de la mateixa ciutat, les terres del costat les adquiriren l'any següent a Ramon Oller, pagès montblanquí³⁶. L'agost del 1707 l'arquebisbe de Tarragona Josep Llinars sol·licita gel als jurats de Reus dels seus pous de Prades per la necessitat dels malalts (document VI), durant la guerra la demanda de gel per a finalitats terapèutiques (antinflamatori, analgèsic, reducció de la febre i estroncament d'hemorràgies) és constant. Les peticions al municipi reusenc de glaç en aquests anys arriben d'arreu: les Garrigues, l'Urgell, el Pla de Lleida, el Penedès, el Baix Ebre i el mateix Camp de Tarragona³⁷. Adjuntem diversos documents prou il·lustratius de la importància que en aquell moment tenia aquest producte en la societat, el març del 1707 tenim la petició del consell de Vilafranca del Penedès (doc. I), el juny és Tortosa (doc. III), la qual abans es proveia de les neveres del Priorat (Falset) i la Ribera d'Ebre (Ginestar i Rasquera) però pel setge dels enemics els hi és impossible accedir-hi, l'agost la demandant és l'abadessa del monestir cistercenc de Vallbona de les Monges (doc. IV). Totes aquestes cartes ens il·lustren la importància de la ciutat de Tarragona de tenir assegurat en el futur el proveïment de la neu, de forma autònoma, sense dependre de tercers i l'indret de producció escollit és a la Conca, concretament Montblanc (la Pasquala), en un lloc privilegiat, amb aigua i amb unes temperatures mínimes a l'hivern per a la fabricació natural de gel en petites basses.

L'octubre del mateix any el traginer del municipi de Vilafranca cerca gel als pous de Vilaverd i Santa Coloma de Queralt (doc. VIII), el 1708 els ajuntaments de la Selva del Camp i Riudoms demanen proveïment dels pous pradencs (doc. XII). Els pous de Vilaverd eren propietat de la baixa noblesa local i servien a Valls i altres poblacions del Camp i la Conca³⁸.

3. ELS CANVIS INSTITUCIONALS

3.1 L'alcaldia major de Montblanc i el seu partit de corregiment

El decret de Nova Planta també suposà un canvi en les divisions administratives, les vegueries es suprimien i en el seu lloc s'implantaven els corregiments, Montblanc passà de ser cap de vegueria a una categoria menor, a partit de corregiment, sota dependència del corregidor de Tarragona, no obstant això ni Reus ni Valls, amb un major pes demogràfic i econòmic assoliren aquest grau, i l'àmbit territorial del partit s'assemblava molt al de l'antiga vegueria. Poblet s'integrava al corregiment de Lleida així com els seus dominis a la Conca (Vimbodí, Vallclara i Prenafeta).

35 Josep M. Porta Balanyà, *La vila de Montblanc en el segon quart del segle XVIII. Economia, urbanisme i societat segons la documentació cadastral*. Barcelona 1986, p. 75.

36 El 1713 compraven 20 jornals i el 1736 altres 40 jornals a un fill seu. A Francesc Vergonyós li provenia per compra que el 1662 havia realitzat a Francesc Torroella, passamaner de la vila ducal per l'import de cent lliures. Josep M. Grau Pujol, *La indústria tradicional de Montblanc i la Conca en el segle XVIII*. Montblanc 1989, p. 20-23 i 52-53.

37 Ramon Amigó, *Neveres pre-industrials (pous de neu) al Camp de Tarragona*. Reus 1987, p. 49-60 i 73-76.

38 Sobre els mateixos podreu veure, entre d'altres, el treball de Roser Puig Tàrrach, “L'explotació dels pous de gel de Vilaverd de la família Batlle a finals del segle XVIII”, *Reboll. Butlletí del Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà* (Montblanc) 7 (2005), p. 8-10.

De la mateixa manera que en d'altres indrets, la corona nomenà per a aquests càrrecs sovint a persones nascudes fora del Principat. El tinent de corregidor o alcalde major era el president nat de l'ajuntament montblanquí. La intenció era crear una nova estructura del poder, per assegurar la connexió directa entre la monarquia i el territori.

Naturalesa dels Alcaldes Majors de Montblanc (1720-1802)

Catalunya: 8	Castella: 1
País Valencià: 2	Galícia: 1
Aragó: 3	Total: 15

Si comparem aquestes dades³⁹ amb les que aporta Torras Ribé⁴⁰ pel conjunt de Catalunya, veurem que els percentatges d'alcaldes foranis a Montblanc són similars.

	Alcaldes majors de Catalunya (1717-1808)	Alcaldes majors de Montblanc (1720-1802)
Naturals de Catalunya	51,4%	53%
De fora de Catalunya	48,6%	47%
Total	100%	100%

Les relacions entre el tinent de corregidor i l'ajuntament de Montblanc no sempre eren bones. A Montblanc el 1770 la despòtica actuació del primer, Pedro Saravia, creà malestar entre els habitants, els quals recolliren signatures per expulsar-lo. Dos anys abans la Reial Audiència ja l'havia sancionat amb una multa de cinquanta lliures. El 1745 un antecessor seu, Lluís Vidal fou processat.

3.2 Els municipis

Com és ben sabut, els canvis legislatius borbònics afectaren també als municipis: se suprimí la insaculació dels càrrecs. A Tàrrrega aquest sistema però perdurà fins el 1717, a partir d'aquesta data s'implantà el sistema de sis regidors nomenats des de Barcelona (afectes al nou règim) i sense control del consell⁴¹. A Tarragona el primer ajuntament felipista es constituí el gener de 1719, recordem que la ciutat es rendí pacíficament el juliol de 1714 a les tropes del Marquès de Ledesma. El primer corregidor de Tarragona fou el militar i noble José Armendáriz, marquès de Castel Fuerte (juliol 1717)⁴². A Montblanc consta que el 1716 hi ha dificultats per designar a les autoritats municipals i s'escolleixen entre "*los que se han considerado menos malos, y hábiles y capaces*". El 1778 la situació no havia canviat pas gaire, segons un informe que envien a Barcelona els edils montblanquins referent al mateix tema, exposen: "*es sumamente difícil hallar sugetos idóneos de buena intención, instruidos, arraigados y beneméritos del empleo, y es preciso hechar mano de los que son la esfera ordinaria o no tienen casa ni haberes, y aún de los que con su jornal y trabajo habían de ganar el siario sustento...contra el honor y aprecio debido a un cuerpo tan ilustre que no debe jamás formarse de miembros tan quebrados, ni denigrarse con la poca estimación de éstos*"⁴³. Quan en les viles i pobles hi residien nobles aquests eren els

39 Rafael Cerro Nargáñez, "Los alcaldes mayores del Corregimiento de Tarragona (1717-1808)", *Cuadernos de Investigación Histórica* (Madrid) 20 (2003), p. 299-323.

40 *Els municipis catalans...* p. 160.

41 Josep M. Planes Closa, "Radiografia d'un municipi borbònic català: persones i grups socials al poder a Tàrrrega, 1715-1750", *Pedralbes. Revista d'història moderna* (Barcelona) 6 (1986), p. 101-127.

42 Josep Recasens Comes, "L'ajuntament felipista de Tarragona (1716-1746)", *Recull Josep Roig Bergadà (1864-1937)*, Tarragona 1993, p. 105-142. Un dels primers regidors de la capital (1719) fou el noble Antoni de Potau i Osset, nascut a Sarral el 1680, el qual el podem considerar com a botifler. Popularment els austríacistes eren coneguts com a aligots. A Montblanc el darrer veguer fou Pere Renovau (1716), evidentment botifler, un altre canvi en el municipi fou la vestimenta dels edils, es prohibí la tradicional gramalla vermella, la que encara avui porten els porrers de Montblanc en les celebracions importants, Josep M. Porta Balanyà, "La indumentària oficial dels membres del consell i consistori municipal de Montblanc. El cas de la gramalla, bandes i escuts", *Espitllera* (Montblanc) 41(1985), p.27 i 42 (1985), p. 38.

43 Josep M. Torras Ribé, *Els municipis catalans...* P. 229 i 363. A Montblanc el 1713 era batlle Segimón Molins, un pagès terratinent i els tres còsols: Joan Senya, Francesc Puig i Josep Dalmau. El 1715 els còsols eren Francesc Vergonyós, Josep Carreres i Josep

preferits per ocupar càrrecs municipals, això conduí cap a un monopoli del poder en poques mans. A Santa Coloma de Queralt el 1761 el comte intentà alterar l'elecció de regidors. Els conflictes entre els batlles, sots-batlles i els habitants de la vila comtal foren constants: els regidors sol·licitaren el segrest de la jurisdicció senyorial, cosa que aconseguiren el 1771, més endavant demanaren la inclusió del terme sota domini reial. A Vimbodí el 1770 els veïns protesten pels “*excesos, tropelías y vexaciones que está practicando el abad y monges del real monasterio de Poblet, dueño jurisdiccional de aquel pueblo*”, els disturbis acabaren amb l'empresonament dels exaltats⁴⁴.

Una de les altres funcions dels municipis fou el repartiment i cobrament d'un nou tribut, el cadastre, que intentava regularitzar la fiscalitat que havia de finançar les despeses originades per la guerra i el manteniment de les noves estructures polític-militars, el model seguit era el francès, molt centralitzat on el poder exclusivament era a mans del rei, a la vegada que el sistema tributari castellà s'equiparava a la resta de territoris de la corona, caracteritzat per ésser una percepció directa i global. Cada població i vegueria tenia assignada una quantitat a pagar, el 1717 a la vegueria de Montblanc havia de satisfer 644.988 rals d'ardit, xifra que superava a la contribució de la demarcació de Tortosa i Manresa⁴⁵. A través de documentació notarial hem localitzar nombroses escriptures de venda de terres per a pagar aquest impost.

3.3 La noblesa

Aquest estament a la nostra comarca, igual que a la resta de Catalunya, es mostrà decididament austriacista, i en reconeixement a la seva fidelitat el rei Carles III el 1706 atorgà el títol de comte de Montagut a Antoni d'Armengol i tres anys més tard el de comte de Vallcabra a Josep-Faust de Potau. Dins de la petita noblesa local destaca la figura de Francesc de Castellví i d'Obando, nat a Montblanc el 1682, estudià al col·legi de cavallers de la Concepció de Lleida. Exercí de governador general de la baronia del monestir de Vallbona de les Monges. Durant la guerra s'encarregà d'aixecar el sometent, el 1713 assistí en la junta de braços reunida a Barcelona, on es va decidir de resistir, per la qual cosa roman a la ciutat per participar heroicament en la seva defensa, en la qual és ferit. Arran de la derrota passa per diverses situacions de control, empresonament i posterior llibertat, fins que el 1726 s'exilia a Viena aprofitant l'amnistia general. A Àustria entre el 1733-1749, empen la tasca de redacció d'unes narracions històriques sobre la guerra, que no veuran la lletra impresa fins l'any 1997⁴⁶.

3.4 Els mossos d'Esquadra

Aquest cos de policia fou creat el 1719 per Pere-Antoni Veciana Rabassa, alcalde de Valls, amb la idea d'ajudar a l'exèrcit per a mantenir l'ordre públic durant la postguerra, quan els miquelets encara actuaven en contra el govern borbònic. Més endavant lluitaria contra el bandolerisme i el contraban. El fundador havia nascut a Sarral el 1682, i el 1724 s'havia casat a les Piles amb Maria Tecla Civit, de Rocafort de Queralt, a les Piles hi naixeria el seu primer fill Pere-Màrtir, que esdevindria el segon comandant del cos de les esquadres. El sarralenc després es traslladà a Valls, on feia de negociant. El 1719 fou nomenat lloctinent de batlle de Valls, i dos anys més tard se li assignava l'alcaldia, lloc que ocupà fins la seva mort el 1736⁴⁷.

Martí.

44 *Op. cit.* p. 214 i 217-218.

45 Antoni Segura Mas, "El cadastre: la seva història (1715-1845) i la seva importància com a font documental", *Estudis d'Història Agrària* (Barcelona) 4 (1983), p. 129-143.

46 L'edició la realitzaren a Madrid el 1997 Josep M. Mundet i Josep M. Alsina, a través de la Fundació Francisco Elías de Tejada y Erasmo Pèrcopodo. En el primer volum hi ha un estudi introductori de F. Canals que inclou una nota biogràfica. Sobre el llinatge dels Castellví vegeu també Salvador-J. Rovira Gómez, *La baixa noblesa de la Conca de Barberà a l'edat moderna*. Montblanc 2005, p. 69-76 i Joaquim Albareda Salvadó, "¿Que cosa es la España?", *L'Espanya composta segons l'austriacista Francesc de Castellví*, *Butlletí de la Societat Catalana d'estudis històrics* (Barcelona), XV (2004), p. 113-123.

47 La bibliografia sobre les esquadres és abundant, en els anys vint destaca l'obra de Josep Ortega Espinós, i en la dels seixanta la de

3.5 L'església

Tal com constata Joaquim Albareda, l'actitud del clergat català fou majoritàriament austriacista, i aquest és un factor que explica la difusió de la causa entre la societat, tot i que puntualment en podem trobar algun de felipista, com per exemple el bisbe de Girona o l'abat de Banyoles. L'antifilipisme sorgeix de l'esperit antifrancès des dels saquejos de les esglésies comesos per l'exèrcit gal el 1654⁴⁸.

Quan esclatà el conflicte el prelat de Tarragona era Josep Llinars i Aznar, mercedari aragonès i partidari dels Àustries, el qual morí el 1710, el succeí en el càrrec d'Arquebisbe, l'ardiaca major de la Seu de Lleida, Isidre Bertran, si bé no pendrà possessió fins el 1712 i encara per poders, el 1713 arriba a Tarragona però és acusat d'austriacista, marxa a Vilanova i la Geltrú i ja desterrat passa a Mallorca, i posteriorment s'exilà a Gènova on morí el 1719⁴⁹.

L'abat del monestir de Poblet, un dels grans senyors feudals de Catalunya, del 1700 al 1704 era Josep Tresánchez, any en el qual el succeí en el quadrienni posterior Francesc Dorda (1704-1708), acèrrim partidari de Carles d'Àustria, el qual el visità a Poblet el 5 de juliol de 1706, en el viatge de Lleida a Saragossa. L'any següent Dorda es nomenat bisbe de Potenza (Regne de Nàpols), però no sol·licità les butlles de confirmació: el 1708 amb la mort del bisbe de Solsona demanà el bàcul del bisbat de Solsona, el qual rebrà el 1710. El monarca però volia que residís a Barcelona on havia de continuar en els seus càrrecs de tresoreria reial. Aquest clar posicionament polític va fer que el 1705 Felip V el vetés en l'elecció de vicari general de la Congregació del seu ordre a més el govern borbònic segrestà els dominis del Priorat de València, durant l'enfrontament bèl·lic el monestir de Poblet fou refugi de monjos desterrats o fugitius del País Valencià i Aragó, a més el 1713 aculliren en l'hospital una partida de miquelets, les represàlies de l'enemic foren amenaces de saqueig i mort, la única solució que tingueren fou el pagament de diners a l'exèrcit guanyador, amb la derrota, l'obligaren a abandonar la seu catedralícia de Solsona, amb tot no s'exilà i el 1715 tornà a Poblet, ara com un simple monjo, on moriria un any més tard⁵⁰.

A Montblanc el títol de degà i plebà en aquest període l'ostentaren, Francesc Murtra Magrinyà (1681-1712) i Josep Recasens Baldric (1714-1725)⁵¹. El 1713 l'abadessa del convent de la Mare de Déu de la Serra de la vila ducal era Gertrudis de Gibre, en aquesta data la comunitat femenina la composaven les monges següents: M. Alberta Folc (vicària), Maria Isabel Alba, Marina Gavaldà, Josepa de Gibre, Maria Antònia Montaner, Maria Clara Oller, Maria Rosa Soler i tres dones de la família Potau (Teresa, Cecília i Maria)⁵².

Poc abans d'acabar-se la guerra a la Conca es realitzen diverses obres artístiques, per exemple el 1713 l'ajuntament de Montblanc encarrega a l'escultor Jacint Vila, de Valls un retaule per a l'ermita de Sant Joan, segons una traça signada per ell, amb una alçada de 40 pams i 5 figures de relleu, tres en pastera i dues en "remato", a més en els laterals en lloc d'àngels hi col·locaria les imatges de l'Esperança i la Caritat (contracte signat el 29 de setembre davant el notari montblanquí Josep Cabeça Blet⁵³).

Núria Sales, *Història dels mossos d'esquadra. La dinastia Veciana i la policia catalana. El segle XVIII*. Barcelona 1962, posteriorment han aparegut altres estudis a càrrec d'Anna Borruell, Francesc Olivé i Joan Papell.

48 "L'actitud dels eclesiàstics catalans a la Guerra de Successió (1705-1714)", *Anuari 1988 de la Societat d'Estudis d'història eclesiàstica i moderna i contemporània de Catalunya*. Tarragona 1990, p. 9-26.

49 Josep M. Recasens Comes, *La taula de canvi i de dipòsits de Tarragona i la ciutat del seu temps (1584-1749)*. Tarragona 2001, p. 181-183 i Emili Morera Llauredó, *Tarragona cristiana*, vol. V, Tarragona 2006 (2a. edició), p. 414-419.

50 Agustí Altisent, *Història de Poblet*. Poblet 1974, p. 537-549. Alexandre Masoliver té escrita una biografia sobre aquesta figura, *Fra Francesc Dorda. Abat de Poblet, bisbe de Solsona i ministre de l'arxiduc*. Poblet 1981.

51 Lluís Paris-Josep M. Porta, *La institució del Plebà de Montblanc*. Montblanc 1999.

52 ACCB, fons notarial Montblanc, sign. 324.2.f. 95.

53 ACCB, fons notarial de Montblanc, sign. 324.2.fs. 255-255v. El mateix any a Vimbodí es contracta la construcció d'una nova ermita per la Mare de Déu dels Torrents amb el mestre de cases Joan Güell, vegeu Joan Fuguet Sans, "La construcció de l'ermita dels Torrents de Vimbodí, *Aplec de Treballs* (Montblanc) 6 (1984), p. 113-132. El 1713 també Poblet contracta amb Isidre Espinalt el retaule de la Mare de Déu dels Àngels de la galilea de l'església conventual. Agustí Altisent, op.cit. p. 600-601. No obstant aquestes inversions sumptuàries la comunitat cistercenca de la Conca el 15 d'abril de 1713 el prior Baltasar Fontanilles es veu obligat a endeutar-se a través d'un censal de mil lliures a favor de Feliu Robinat, com a hereu de Bernat Puig, batlle del Pla de Santa Maria, la causa eren els deutes contrets "per a subvenir diferents necessitats... En què es trobaven per la ocurrencia de les guerres, malas cullitas y altres contratemps". ACCB, fons notarial de Montblanc, sign. 324.2.

Sigles d'Arxius:

- ACAC: Arxiu Comarcal de l'Alt Camp (Valls)
- ACCB: Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà (Montblanc)
- ACBC: Arxiu Comarcal del Baix Camp (reus)
- AHAT: Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona
- AMSC: Arxiu Municipal de la Selva del Camp

DOCUMENTS

I. Carta dels jurats de Vilafranca del Penedès als de Reus sol·licitant gel dels pous de Prades. Vilafranca del Penedès, 24 de març del 1707

ACBC, fons municipal Reus, correspondència, sign. 514.

"En atensió de aver-nos participat lo para guardià del convent de Sant Francesch e de esta vila, una carta té rebuda de V. M. en la qual li expresa per a que sàpia si esta Universitat té asseguratat feta del glas an manaster por lo sustentó de sus naturals y com fins vuy no tanim cosa ajustada en ninguna part pasam a dir a V.M. que en cosa rehonada nos proveiriam del glas té V. M. als pous de Prades, y en cas V.M. pasia en for dita provisió, estimarem nos partisipian la última resolusió a com voldran de cada càrrega de catorse robas per que est Comú pasará a pendra sa última resulació, y estimaren la resposta per la primera està feta, podent cadar asagurats nos ampliarem en servir-los en las ocasiones se'ls ofarexeran en cosas de son maior servey. Aquí los senyors jurats M.Y., Vilafranca als 24 de mars 1707

Servidor de V. M.
Los jurats de Vilafranca del Panadès

Magnífichs senyors jurats de la vila de Reus".

II. Petició de la ciutat de Tortosa de tramesa de farina de blat als jurats de Reus. Tortosa, 26 de maig de 1707

ACBC, fons municipal Reus, correspondència, sign. 514.

" Magnífichs señors:

Rebem la de V.M. de vint y quatre del corrent assegurant a V.M. nos falten paraules per a explicar lo gran consuelo nos donen en ocasió de necessitat tan extrema com o és faltar-nos lo aliment del pa, y en un poble tan numerós que aumenta lo dolor, y ab la gran providència y disposició no tan solamente de remetre-nos les tres-centes quarteres de farina, com també lo orde y disposició y forma de continuar la mateixa diligència ab lo blat que de así se enviarà, a estat y és lo major consuelo y desempeño que havem pogut tenir de tot, rendim gràcias infinites a V.M. pregant a Déu nostre nos deixe satisfier obligacions tan grans assegurant V.M. que esta ciutat ne a tingut y té tanta confiança de aqueixa Universitat que és la primera que a posat los ulls y Déu nostre Señor li ha inspirat per a respirar en lo haogo que-s troba y en execució de que V. M. són servits disponer esta matèria havem enviat propi a Cap Roig per a que aguarde los llaüts o barques arribaran allí en la farina y vinga ab lo avis per a encontinent enviar la partida de blat que se aurà de moldre y donarem avis de l'estat que nos trobarem per si ha de continuar ab tot lo demés que serà convenient que per les grans ocupacions en que nos trobam no podem dilatar-nos. Déu nostre Senyor guarde a V.M. los molts anys que desitjam y havem menester.

Tortosa, y maig a 26 de 1707.

Besen les mans de vostres magnífichs.

Sos més certs servidors

Los procuradors de la fidelíssima y exemplar ciutat de Tortosa".

Magnífichs senyors jurats de la vila de Reus"

(Dels senyors procuradors de la ciutat de Tortosa donant les gràcias de 300 quarteres de farina los remeterem) [anotació de darrera de la carta]".

III. Demanda de farina i gel per part dels jurats de Tortosa als de Reus a causa del setge. Tortosa, 28 de juny de 1707.

ACBC, fons municipal Reus, correspondència, sign. 514.

" Magnífichs senyors

Havent mereixcut esta ciutat los favors que té rebuts de aqueixa Universitat en la major urgència que se ha trobat de falta de farina per rahó del siti que encara continua, trobant-nos vuy ab lo mateix impediment y encara major de no poder-nos valer dels pous de la neu que tenim en los ports d'ellà lo riu que té ocupat lo enemich y per dita causa avemos valgut fins al dia de vuy de la neu de Rasquera, Ginestar y Falcet per alivio dels malalts que són molts los dels hospitals y casas particulars y per avare-se ja acabat nos trobam ab necessitat extrema de aver-nos de valer de la neu dels pous de Prades, com nos hagen dit que corren per compte de aqueixa Universitat recorrem a la pietat de V.M. suplicant-los nos afavoreixquen en la neu que hajam menester al preu que se despacha per a altres comuns particulars, no tenim que encarir a V. M. la urgència de este cas, puix és matèria que de si se manifesta lo molt que V. M. han de merèixer en servey de Déu nostre Señor y de sa magestat (Déu lo guarde) quant obligada quedarà esta ciutat de rebrer consuelo tant just com és lo dels malalts y en esta confiança quedam y que per lo mateix propi que remetem a V.M. nos favoriran en escriurer a la vila de Prades a la persona o persones que tinguen esta incumbència per a que lliuren la neu que esta ciutat ha menester, Déu guarde a V.M.

Los procuradors de la fidelíssima exemplar ciutat de Tortosa.

Magnífichs senyors jurats de la vila de Reus”.

IV. Petició de proveïment de gel dels pous de Prades que realitza la montblanquina Maria Castellví i de Ponts, abadessa del monestir de Vallbona de les Monges als jurats de Reus per combatre malalties. Vallbona de les Monges, 7 d'agost del 1707.

ACBC, fons municipal Reus, correspondència, sign. 514.

“Magnífichs senyors, la ocasió de estos contratemps és la que m permet repetir-me a la obediència de V.M. y junt suplicar-los que a vista de la compilació universal que afigeix la fidelitat a nostre rey y señor Carlos tercer (que Déu guarde) ha estat més que capàs introducció en algunas cuydadasas enfermedats que han sobrevingut a algunas religiosas de esta real casa y vassals de est poble, y experimentant la penalitat de neu per sas convalcències me affiansa la coneguda atenció y experimentada urbanitat a suplicar a V.M. que en consideració que en la muntaña de Pradas tenen V.M. a sa direcció, neus en que poden V.M. sens grave perjudici a sa conveniència socórrer d'esta en eixa necessària provissió, impeding per assó lo que sia del gust de V. M. per quiscuna càrrega conforme dirà lo donador de sta, quedo segura que V.M. atendran esta consideració y en recompensa d'est benefici y demés que esta real casa se experimentats, me daran quantas occasions sian de sos major agrado a las quals a tot temps me aplicaré gustosa, com junt suplicar al Señor guarde a V.M. los anys que pot y suplico d'esta real casa de Vallbona, y agost 7 de 1707.

Besa la mà de vostre senyor,
Doyña na Maria Castellví i de Pons

Abadessa

Magnífichs señors jurats de la vila de Reus”.

V. Carta dels jurats de Valls als de la Selva del Camp sobre proveïments d'aliments a la ciutat i Plana de Lleida. Valls, 14 d'agost de 1707

AMSC, fons municipal, caixa 44

“Como los enemichs agen devastat molta part dels pobles y orta de la ciutat de Lleida faltan en aquell presidi los manteniments de que necesitan los soldats y paysans per lo abast cotidià, per ço procuraran V.M. per los medis que ls apareixarà més proporcionats que alguns del sindividuos de eixa universitat se apliche a prestar a dit presidi de Lleida tot género de manteniments que a més que logran la convenientia de vendre las mercaderias a bon preu, sa magestat (Déu lo guarde) se'n donarà per molt servit y las tropas estant ben alimentadas seran més aptas per a qualsevol treball y los paysans de aquella ciutat tindran aquest consuelo que tant necessitan y poden esperar-se de la providència de V.M. y quedo a la obediència de V.M: pe rlo que sia de son major agrado. Déu a V.M. guarde, valls, y agost als 14 de
besa la mà de V.M.”.

VI. Carta que l'Arquebisbe de Tarragona, Josep Llinars, adreça als jurats de Reus demanant gel per la ciutat. Tarragona, 17 d'agost de 1707.

ACBC, fons municipal Reus, correspondència, sign. 514.

“ Haviéndome esta ciudad representado hallarse casi en el desconsuelo de faltarle la nieve por haver sido irregular y extraordinario el consumo y gasto por las gentes y milicias que havitan en ella y así por la estación rigurosa del tiempo como por la necesidad de los enfermos ser necesaria y precisa para la salud de todos esta providencia, no puedo dexar de passar toda mi interposición con essa villa para que de sus pozos socorra a esta ciudad con el abasto de nieve en aquella cantidad que puidere, asegurando a la villa que esta asistencia y demostración la tendré por muy particular a mi persona, como lo explicará mi gratitud en quanto ocurriere de la mayor satisfacción de esa villa.
Dada en Tarragona a los 17 de agosto de 1707.

Fr. Joseph, Arzobispo de Tarragona.

A los jurados de nuestra villa de Reus”.

VII. Carta dels jurats de Valls als de la Selva del Camp informant sobre notícies militars a l'Urgell, Garrigues i Conca de Barberà. Valls, 3 de setembre de 1707

AMSC, fons municipal, caixa 44

“Magnífichs señors:

Rebem la de vostra magnificència ab la deguda estimació y responant a ella direm que en est instant ha arribat un propi, teniam en la part de Montblanch y Poblet per qui avem tingut notícia que lo enemich tenia las obediències fins a Maldà, y que sos batidors auran arribat a Fullea, tenint parat son camp entre Castellnou y Bellpuig y conforman ser en número molt crescut y si se inclinan per estos paratges ab la celeritat obran se pot temer de alguna invasió. Lo prior del Tallat ab 400 homens, y alguns 200 del vegueriu de Montblanch ha prés los colls de Sanant, Tarrés y Tallat que axí lo insinuan los cònsuls de Montblanch ab sa carta tenim rebuda esta tarde. Nostra cavalleria se té inteligencia

se troba en Santa Coloma y Monmàneu. Los designes pendrà lo enemich no se han pogut saber ab certesa, però de ells se parla ab varietat y si podem adquirir-ho y del demás donarem a vostra magneficiència avis com també esperam vostra magneficiència lo donarà si té alores noticias y ho executarem gustosos com tot lo demás sien servits manar-nos.... Valls, y setembre 3 de 1707...."

VIII. Carta dels jurats de Vilafranca als de Reus responent sobre haver pres el seu traginer gel dels pous de Vilaverd i Santa Coloma de Queralt en comptes dels de Prades. Vilafranca del Penedès, 6 d'octubre de 1707.
ACBC, fons municipal Reus, correspondència, sign. 514.

"Molts senyors nostres, en resposta de la que rebem de V.M. de data de 2 del corrent y en ella vahem la queixa que V.M. sobre lo nostre traginer, sobre lo haver anat a cercar neu en altra part fins que tingués acabada la que teníam ajustada ab V.M. y que V.M. crauhen que lo traginer o aurà fet ignorant-o nosaltres, se respon que jamai est Comú ni lo govern de ell a mancat ni mancarà en cumplir en allò que se promet per part de ella, y segons la serie a tenor de sa carta de V.M. nos apareix la queixa per la neu se ha pres en altres pous, no se ignora ni ha conccorregut lo traginer en anar-i sens nostre orde que fou en lo pou de la vila de vilavert foren tres càrregas y dos en la vila de Santa Coloma, y estas se anaren a cercar, ço és las tres de Vilavert, fou en dos diferents occasions per a que encara no se havia ajustat lo traginer y no havia disposició presa per a que no mancàs la provissió se troba traginer per anar a Vilavert y no ha Prades, y per ser més prop, que anaven en un dia y un altre tornaven. Respecte a las dos càrregas de Santa Coloma se enviaren a buscar en ocasió que lo traginer qui aporta la neu del pou de Prades a Valls, digué al traginer nostre que ell no li assegurava cosa ne portàs més per quant en aquella terra no y havia traginer segur per los camins, que-Is prenian matxos los soldats anglesos, cosa que crahé, la sabran V.M. millor que nosaltres, assegurant-los que no fou per albitra, y no fou per las veus arribà a nosaltres, que dia que digue lo qui té cuydado de entregar la neu al pou, digué al traginé que lo pendrer neu en altra part no era sino perquè la trobavem més barato en altre part y que a l'últim nosaltres la vendriam per aconseguir algun lucro més, lo que podem assegurar-los que per haver ditas càrregas de neu de Recasens de Santa Coloma nos valguerem del senyor comta de Santa Coloma qui se trobava en esta vila per levantar lo regiment de esta vegueria, y per son empenyo las conseguirem mediant la primera càrrega ab 3 lliures 10 sous y la altra ab 5 lliures 8 sous, ab esta consideració poden V.M. creurer si se feu per arbitre lo pendrer neu ab altra part y se poden acabar de desenganyar en la carta que escriguerem dias passats a Francisco Calderó, antes que no rebessem la de V.M. significant-li que havent sebut que la neu los costejava ne deixariem de pendrer dotsa càrregues, y en esta consideració no podrian V.M. faltar-nos a donar-nos tota la neu si la volguessem encara que fos acabada, majorment havent-na V.M. venuda a la ciutat de Tarragona y diferents parts, a raó 6 lliures la càrrega, que havent-nos faltat, lo que may havem cregut ni pensat, fore estat forçós que est Comú ne auria fet lo degut sentiment que nos hauria sebut mal, no obstant lo referit ha vista del que nos dihuan no tenen neu lo bastant, dexarem de pendrer-ne quinze càrregas de las cent teníam ajustadas, y esto sols se fa per tenir desitg de dar gust a V.M., respecte de la satisfacció no sollicitan de la neu diem a V.M. que és molt just, sols nos apareix dir-los que supuesto lo temps és tant breu, lo acabar de pendre-la si los apareix, se farà lo compte junt allà ahont V.M. disposaran, sia en exa vila de Reus o si los aurian de menester a la ciutat de Barcelona, nos ne daran avis que de qualsevol manera estam promptes en satisfacer-los juntament, los suplicam nos donen molts occasions per a poder manifestar nostre efecta, Déu a V.M. garde.

De Vilafranca 6 de octubre 1707

Besa sa mà del magnífic

los més apresurats servidors

Los jurats de Vilafranca de Panadès

Magnífichs senyors jurats de la vila de Reus".

IX. Carta que envia Pau Aries als jurats de la Selva del Camp sobre els bagatges de l'exèrcit. Montblanc. 22 d'octubre de 1707

AMSC, fons municipal, caixa 44

Magnífichs senyors jurats despues de posar-me a la obediència de V.M., paso a dir-los com nosaltres nos trobam en esta vila de Monblanch aguardant les hordes dels senyors generals, per los paratges aont nos ne avem de anar, que fins ara no sabem aont avem de anar, los bagatges del pa a fet se despaxaren luego, los del vi, lo un és quedat perquè si teníem la orda de marxar puguer venir ab nostra companyia, lo bagatge de la pòlborà he parlat ab lo senyor governador y no és posible lo podesen tornar pera ara, diran a Antoni Vidal qui ja dono dinés per comprar-li sivada, que los jornals ja los y posarà la vila y procurarem fer se'n torni lo més prest pugui, diran al senyor obrer que als treginés del vi no los done pa, que nosaltres ja lo donarem así o allà aont nos trobarem perquè aquells ja són en la llista dels soldats als que porten lo pa jo lo pot donar per aquí y escriurà lo pa que envie y que jo lo ha donat als treginés del pa, advertint que los dies que fa de andana no los té de donar pa, faran que los treginés vindran demà diumenge, porten 330 pans y tindrem pa fins lo dia 25 y faran que los treginés que vindran si no nos troben en esta vila, pasen a casa Pere Pau Rosell, que y a la plasa, que allí los donaran llengua a ont aniram perquè sapien quin camí an de pendre, per así se diu que lo enemig aurie posat tota la cavalleria a la altra part del Segre, y que aviat romput los pons, plasie a Déu sie de eixa manera. Y lo Senyor los garde mols anys, Montblanch, als 22 de octubre del any 1707.

Servidor de V.M. qui ses mans besa,

Pau Aries.

Tota la gent se queixe que de un sou no poden viure, V.M. ho miren y avisaran lo que he de fer."

X. Carta que Feliu Baget, capità de la Selva, envia als jurats de la Selva del Camp informant del moviment de tropes a la Conca de Barberà. Ginestar, 4 de setembre de 1707.

AMSC, fons municipal, caixa 44

"Magnífichs senyors jurats de la vila de la Selva: És per noticiar a V.M. com vuy dia 4 del corrent avem tingut notícias del Camp de Balaguer que los anemichs se troban per aquelles viles de l'Urgell y que los nostres se troban a Santa Coloma y en Montblanch, no sabem del sert la dita novetat per só me a paregut fer este per propi a V.M. perquè tindran les notícias més sertas del qual me'n doneran llenguo avís, que així tinch la orde de mon tinent coronel y així mateix del governador de este vila del Ginestar y dels demés capitans de eixe Camp de Tarragona, que ab son avís pugam nosaltres obrar ab més esert, y confiat com a petició y son servidor me doneran dit avís ab tot asert y ab la mayor brevedat que pugan, que fora de grandísima conveniència demà a la nit pugua ser así lo propi que és molt important al real servey y confiat de V.M., me aviseran luego per dit propi que demà dia 5 de dia ho de nit pugua ser así, y confiat com ho tinch experimentat de V.M., quedo a sos ordes per lo que V.M. me vulgan manar, y los guarde Déu. De este vila del Ginestar y setembre a 4 de 1707.

Besa ses mans de V.M. son segur servidor,
Fèlix Baget, capità".

XI. Carta que Francesc Roca tramet des de la Conca de Barberà als jurats de la Selva del Camp sobre la destinació de les tropes. Montblanch, 16 de setembre de 1707.

AMSC, fons municipal, caixa 44

"Magnífichs senyors jurats: Ayr arribarem a Vilavertr, vuy a Monblanch de ahont a partit lo senyor governador, per a Vimbudí y tornerà demà a dinar assi y donarà orde ahont avem de anar que serà lo més sert mos encaminarem a Pradas, y de allí a las parts de Torres de Segre, V.M. poden enviar demà assi lo pa y lo vi que no partirem fins a la tarde, y en cas siam fora, los cónsols donaran llengua ahont serem.

Lo senyor governador me ha anviat un soldat, qui és Vernet, a Barcelona, per propi, al qual se ly ha de donar alguna cosa més del treball de socorro. Penya se me demana donia algun diner del lloguer de la cavalcadura aporta per a que del real de socorro, diu non té per lo gasto de ell y cavalcadura, crech que los damés soldats de aqueyxas vilas aniran luego a Ulldemolins y de allí vindran al puesto ahon sarem. Déu guarde a V.M. molts anys, com desitjo desta vila de Montblanch y setembre 16 de 1707.

Segur servidor de V.M. que sa mà besa.

Doctor Francesc Roca.

Si dels soldats primers que vindran a mudar, algú vol llogar, jan tinch dels primers que acaben que-s llogaran per lo preu que trobaran aquí".

XII. Informe sobre el gel contingut en els pous de Prades que realitza Francesc Calderó, d'aquesta vila. Prades, 16 de març del 1708.

ACBC, fons municipal Reus, correspondència, sign. 514.

"Molts senyors meus tinc rebut sa carta de VM per mans del moso de casa, fen resposta diré a V.M. que en orde al que'm signifiquen de aver-me hescrit altra y no aver tinguda resposta poden estar serts no e vista ninguna carta que ya may e faltat en ests particular en lo que'm diuen acerca de que la Selva y Riudoms demanan ajust y ab quin estat, estan los pous, diré a V.M. que al pou gran y a 27 pams de gel, al Mas del pagès n'i a uns 14 poch més o menos ab que la Selva yo no deixarie de pendre-lla ab algun pacte taxat de allò solen gastar y si faltava a la darrerria que V. M. no queden sens gel si fos cas nos pugue plegar-ne més que encara que-lls auran arribat moltes noves de alguns malisiosos dient que los ports se podien omplir de esta nevadeta, és mentida y s'a fet tot quan se a pogut, per a que poden considerar así lo benefici era per a mi com per eix Comú, y donave de preufet la mitat més que mai s'aurà donat del pou del Mas del Pagès y un dia me feren lo present recado sobre lo migdia que sino donave 3 rals se'n volien anar a casa, que la vila de Reus o alguns deyen que-s gastà lo que-s gastàs que jo volie mirar molt en això procuri en asosegar-los, los doní sis dinés més, en lo dir que yo no y fas anar sino mos parents és fals, que tots los que an vulgut, o an pogut anar-i, i an anat, sens fer-ne tornà ningú, que tots los que i podien anar y fosen anats a més dels que y anaven may aurién posat un pam de neu, més i an de advertí V.M. que omplir dos pous plegats no hés tan fàcil com molts pensen mayorment al tems que erem, que lo pou del Pagès a no ser la subirgitut de aiga feu lo diumenge a la nit, y lo diluns tot lo dia se auria omplir però a un cas fortoit de aiga que si pot fer que-stos pous no són pous de omplir-se ab dos ni tres dies com los demés poets de misa matinal que deien al fin no puch dir més sino que estam ab un gran labarinto de estes gerres V.M. miren lo que convinge per que eixa vila estige servida y anar alerta nos bespresie ab tanta bondància com de gasto. Lo any pasat i así de la mateyxa manera lo demés a la vista que sino fos la vigilansa.

Si tornasia a nevà no fos fora de casa, ja auria baixat y quedo advertit ab dita matèria, i en quant puge no-m escusen. Déu a V.M. guarde molts anys, Prades y mars als 16 de 1708.

Segur servidor de V.M. que sa mà besa.

Francisco Calderó

Senyors jurats de la vila de Reus”.

XIII. Carta que Joan Casals, de Prades, envia als jurats de la Selva del Camp sobre incidències amb el traginer d'aquesta darrera vila que havia de transportar gel des de Prades. Prades, 7 de juliol del 1712.

AMSC, fons municipal, caixa 45.

“Magnífichs senyors:

Rebo sa carta ab tot gusty vist son contengut responch que jo me vist en lo home que trau lo gel ho neu del pou y me diu que el despaxa los triginés quan li demanen, y que fins vuy no tinch queixes de ninguna villa, sino de eixa villa de la Selva, sols dech dir que lo triginer li he fet donar neu a mitges càrregues y le fet despaxar, sols dich que die tres del corent, a la ora que anava la misa, li demanà neu son triginé, y en exint de misa lo despaxà, y el estigué despaxat a les 12 (de) del día, y a les 4 de la tarda encara se estava al pou aguardant, companyia dels triginés de Taragona, y així son triginé no done culpa de que lo despaxaren, y que la neu la tenim per despaxar, y no per tenir-la al pou. Creuré que son triginé té la culpa, que a no ser axò, aurie donat la sua carta en tenir-ho, que no la donada fins al día 6 del present, y és quant me fa dir. Y Déu los guarde... Prades, vuy als 7 de juliol 1712...”.

XIV. Carta dels jurats d'Alcover als de la Selva del Camp sobre la presència de miquelets en el terme de l'Albiol. Alcover, 20 d'abril de 1714.

AMSC, fons municipal, caixa 45.

“Magnífichs senyors jurats: Tenim rebuda la de vostres merces en tot apresió y vist son contengut, diem que avent tingut notisia la nit pasada que per lo terme del Albiol se arreplegava número de miquelets o voluntaris se tingué tota la nit guarda per las torras y per las vilas, del que avem tingut notisia vuy se avían retirat envés lo estret de la Riba, encara queavent retirat com és sert no deixan de estar en lo mateix cuidado y rondant a la nit en lo comandant de esta vila asó és lo que fins ara avem tingut de notisia y si notisia més particular teniam, no deixariam de donar part a V.M., y quedam sempre per lo que sian servits manar-nos V.M., Déu guarde de esta casa de la villa de Alcover y abril a 20 de 1714. Besa la mà de V.M.

Los jurats de la vila de Alcover”.

XV. Certificació que fan els jurats de la Selva del Camp de la lectura pública de l'ordre en la qual es mana enderrocar els portals i muralles de la vila. La Selva del Camp, 3 de maig del 1714.

AMSC, fons municipal, caixa 45.

“Luis de Saa Rangel, coronel del regimiento de cavallería corazas españolas de Flandes, brigadier de los exércitos de su magestad y comandante sus tropas en esta villa:

Por orden que tengo del excelentísimo señor marqués de Valdecañas, capitán general de los exércitos de su magestad y commandante de este país, en su nombre ordeno y mando al bayle y jurados de esta villa y a qualquier otra justícia de ella, en ausencia de los dichos.

Que dentro del término de veinte días, contando desde el de la fecha, tengan arruinadas y arrasadas todas las murallas y paredes que formaren el cerco de esta villa, exceptuando solamente, el de donde se formare de casas, como también les ordeno y mando hagan desmantelar y arruinar de las quatro puertas que se han quemado, las que no tubieran fabricadas casas dencima de ellas, y esto en el mismo término referido y que manden hechar un bando sin la menor dilación para que todos los vezinos de esta villa, y los de su jurisdicción esten enterados de esta orden, como también de que ninguna justícia ni otra qualquier persona que no tenga ligítima y suprema autoridad para ello, haga hazer la menor reparaci6n de dichas murallas y paredes, a pena de ser ahorcado, y si dentro de los dichos veinte dias no se hubiere dado entero cumplimiento y execuci6n a dicha orden, sean castigados con el rigor de la guerra, como también serán comprehendidos en dichas penas todos los vezinos sugetos a esta jurisdici6n sino entregaren todas las armas de fuego que tubieren, y como se ordenó ayer a los habitantes de esta villa, y las llevarán a Tarragona.

Dada en la Selva, a tres de mayo de mil setecientos y catorze.

Dicto die se ha publicat la present crida per la present vila....”

XVI. Carta que el síndic de Reus envia als ajuntaments d'Alcover, Almostrer, Castellvell i la Selva del Camp per comunicar immediatament la presència de miquelets en el seu terme. Reus, 18 de maig del 1714.

AMSC, fons municipal, caixa 45.

“Senyores míos, hállome con horden del Excelentísimo señor marqués de Valldecanyas para prevenyr a V.M. que tengan el mayor cuidado así dentro de sus lugares como en la jurisdicción de ellos en las masías ho parages más hocultos si acaso avitase halgún boluntario ho migalate aunque sea de passo, para que V.M. enmediatamente me den aviso sin perder tiempo a essa villa, a qualquiera hora, para tener el cuidado de evitar los insultos que hubiera en estos contornos, se lo prevengo a V.M....Don Fernando Lacomte, síndich...”

XVII. Carta que s'envia des de l'hospital de Tarragona a l'ajuntament de la Selva sobre la demanda de tires de roba per embenatge. Tarragona, 5 d'agost de 1714
AMSC, fons municipal, caixa 45.

"Muy señores míos: El administrador de este real hospital me a mandado escribir a V.M. para que se sirvan de aser diligencia en recojer y buscar todo el lienso se pudiere para aser hilas para la curasi6n de los heridos y gálicos de este real hospital, y ansi por la falta tan grande ay de ello, se estimará la brevedad en remitirlo en casa dicho señor que vive junto a la pescaderia de esta plasa, que despues de aser el servicio de Di6s y el rey nuestro señor, dicho señor les dará cabal satisfasi6n, Di6s guarde a V.M. muchos años, de este real hospital, y Tarragona y agosto a 5 de 1714, servidor de vuestras mercedes, que manos besa, Joseph Bay, guarda almacén"

XVIII. Edicte imprès del duc de Berwick sobre la prohibici6n de compra d'armes per part de catalans. Barcelona, 7 d'octubre del 1714.
AMSC, fons municipal, caixa 45.

" Don Iacobo Fitz-Iames, Duque de Liria y de Xerica, par y mariscal de Francia, grande de España, cavallero de las órdenes de la Xarriera y del toyson de oro, Governador, y theniente general de la provincia del alto y baxo Limosin, Generalissimo del ejército de las dos coronas de Cataluña. En consecuencia de nuestros decretos antecedentes, ordenamos y mandamos a todos y qualesquier naturales, y moradores, no solo de esta ciudad, sino también de las demás ciudades, villas y lugares de este Principado, que no compren por sí, ni por medio de otro de persona ninguna de qualquier grado, estado o condici6n que sea, armas ningunas de qualquier género, cortantes o de fuego, ço de pena, en caso que contravinieren, de incurrir en las capitales impuestas a los que las llevaren o guardaren en sus casas; Y para que venga a noticia de todos, mandamos despachar el presente bando, o edicto. En Barcelona, a 7 de octubre de 1714.
Bervick y Liria".

XIX. Carta que Francesc Ametller des de Barcelona envia als jurats de Reus en resposta d'agraïment al seguiment de l'ordre de control de les armes en mans de particulars. Barcelona, 20 de novembre de 1718
ACBC, fons municipal de Reus, correspondència reg. 1706.

"Muy señores míos:
En respuesta de la de V.M. debo dezirles que ya me havia avisado Don Joseph Girona, de lo bien que V.M. havian contribuido en la averiguaci6n del escrutinio de las armas en las cercanias de essa villa que se tenian inteligencias es estar escondidas, y lo participé también a su excelencia el qual queda satisfecho de su buen proceder de V.M. en una matéria de tanto importe al real servicio. Y yo de mi parte les doy las gracias, aunque se haya logrado el fin, yo quedo a la disposici6n de V.M.
A Barcelona y noviembre 20 de 1718.
Besa su mano de V.M. su más cierto y digno servidor
Francisco Ameller".

Abreviatures: V.M.: Vostre (s) Mercè (s) i si el text és en castellà: Vuestra (s) Merced(es)

XX. Emigrants de la Conca de Barberà que contrauen matrimoni a Reus durant la Guerra de Successió (1706-1715)

1706

-Grau Castells, ferrer, habitant a Reus, fill de Josep, sabater i Cecília, de Santa Coloma de Queralt es casa amb Tecla Febrós, filla d'un espardenyer de Reus (3 de gener).

-Josep Rosset, espardenyer, fill de Josep, sastre difunt i Coloma, tots de Santa Coloma de Queralt, es casa amb Maria Figa, filla d'un moliner de Sant Martí del Far (avui Sant Martí d'Empúries), vídua Josep Cases, pagès de Vila-seca (30 d'agost).

-M. Àngela Sabater, filla de Josep, calçater, mort a Montblanc i de Tecla, es casa amb Joan Boil, sabater, veí de Reus, fill de Manuel, del mateix ofici i de Maria, d'Alcover (14 de novembre).

1707

-Pere-Joan Estrader, cirurgia, habitant a Barberà de la Conca, fill de Joan, cirurgia difunt de la Selva del Camp i d'Àngela, es casa amb Paula, Rovira, filla de Llorenç i Maria, de Reus, vídua d'Antoni Blet, doctor en medicina de Montblanc (3 de gener)

-Joan Vidal, espardenyer, veí de Reus, fill de Pere, pagès i Madrona, tots de Santa Coloma de Queralt, es casa amb Magdalena Estapar, filla d'un sastre de Reus (27 de gener).

1712

- Victòria Veciana Gener, filla de Francesc, doctor en medicina i Mònica, tots de Sarral es casa amb Joan Monter Nogués, blanquer de Reus (5 de juny).
- Magdalena Foraster, filla de Mateu, pastor i Maria Alsamora, tots de Vimbodí, es casa amb Joan Baptista, teixidor de lli de Garcia (21 d'agost).
- Bonaventura Callau, filla de Bonaventura, pagès i Caterina, tots de Vilaverd es casa amb Jaume Mercader, pagès de Reus (4 de juliol).

1713

- Paula Queralt Gilibert, vídua de Josep Ferrando, peller de Reus, filla de Pere, pagès de Montblanc i Àngela, difunts a Reus es casa amb Marià Bulló, argenter, habitant a Valls i fill d'un pagès de Santa Eugènia de Berga (Osona) (23 d'abril).
- Joan Vidal, vidu espardenyer, fill de Pere, pagès i de Madrona, tots de Santa Coloma de Q. es casa amb una dona de la Bisbal del Penedès (6 de juny).
- Magí Fonts, espardenyer, fill de Magí, pagès i Maria, tots de Santa Coloma de Q. es casa amb Úrsula Aluja, filla de Magí, pagès i Joana, difunts, tots de la mateixa vila de Santa Coloma (6 de setembre).
- Rosa Vellat, filla de Joan, pagès i Úrsula, tots de Sarral, es casa amb Joan Pei, espardenyer de Reus (21 de setembre).

1714

- Josep Montpeó, vidu porter reial de Reus, fill de Felip, pagès i Paula Sants, tots de Savallà del Comtat, es casa amb Marina, vídua de Jaume Tost, pagès del Pedrós (Vilabella) i filla d'un pagès d'Alió (4 de febrer).

1715

- Carles Berenguer, pagès de Montblanc, fill de Joan, pagès de barberà de la Conca i Magdalena, tots habitants a Reus, es casa amb la filla d'un teixidor de lli de Reus (5 de maig).
- Anna Elies, de Puigpelat, filla de Josep, teixidor de lli de Montblanc, es casa amb Francesc Roca, paraire, fill de Miquel, de la mateixa professió d'Alcover (9 de juny).
- Àngela Ferrer Ponts, filla de Mateu, pagès i Margarida, de Forès, es casa amb Marià Nocolau, botiguer de Reus (7 de desembre).

Nota: En els anys 1708-1711 a Reus no hi ha cap casament de conques.

Font: Arxiu de la parròquia de Sant Pere de Reus (APR), llibre de matrimonis 3 (1701-1727).

XXI. Emigrants de la Conca de Barberà que contrauen matrimoni a Valls durant la Guerra de Successió (1706-1715)**1706**

- Pere Parellada, vidu pagès, habitant a Valls, fill d'Isidre, pagès de Conesa i Gertrudis, es casa amb Gertrudis Bertran, de Valls (16 de juny).
- Ramon Comte, vidu pagès d'Aguiló, resident a Vila-rodona, fill de Joan, pagès d'Aguiló i Francesca, es casa amb M. Àngela Mateu, de Valls (16 d'agost).
- Gabriel Fuster, pagès, fill de Gabriel, pagès de Barberà de la Conca (mort a Valls) i Maria, es casa amb Francesca Bellver, de Valls (19 de setembre).
- Paula Banell, de Lilla, filla de Francesc i Caterina, es casa a Fontscaldes amb Jacint Guasc, pagès d'aquesta darrera població (14 de novembre).

1707

- Maria Domingo, filla de Pere, difunt, de Pontils, i Maria, vídua habitant a Santa Coloma de Queralt, es casa amb Francesc Güell, mestres de cases vidu, de Valls (2 de gener).

1708

- Verònica Sunyer, vídua de Joan Corbella, pagès de Vallfogona de R. i filla de Antoni, pagès de Talavera (la Segarra) i Margarida, es casa amb Josep Mulet, mestre de cases, vidu de Valls (9 de febrer).
- Pau Soler, pagès de Lilla, fill de Josep, pagès i Josepa, del mateix poble, es casa amb Paula Murlà, filla d'un pagès de Valls (19 d'agost).
- Josepa Arís, filla d'Agustí, pagès de Vimbodí i Tomassa, es casa amb Joan Torner, calçater de Valls (2 de setembre).
- Josep Alba, pagès, fill de Jaume, pagès i Teresa, de Savellà del Comtat, es casa amb Josepa Pastor, filla d'un passamaner de Valls (30 de desembre).

1709

- Josep Porta, pagès de Lilla, fill d'Antoni, pagès i Francesca, es casa amb Esperança Vives, filla d'Isidre, pagès de Miramar (parròquia de Figuerola Camp), (20 de gener).
- Josep Fleix, sabater, de Forès, "vui habitant en la vila de Valls", fill de Damià. Pagès i Sussanna, es casa amb Isabel Castells, filla d'un sabater de Valls (28 d'abril).
- Esperança Negre, filla de Jaume, pagès de Solivella i Marquesa, es casa amb Josep Montfar, fill de Josep, pagès dels Omells de Na Gaia, i Cecília (30 de juliol).
- Magdalena Pàmies, filla de Joan, pagès de Rojals i Maria Anna, vídua de Ramon Xambó, pagès de l'Espluga de Francolí (11 d'agost).
- Manuel Comte, pagès de Santa Coloma de Queralt, fill de Joan, pagès i Coloma, es casa amb Maria Mateu, filla d'un pagès de Valls. En el casament fa de testimoni Miquel Padró, pagès de Savellà del Comtat (24 d'agost).
- Josep Nuet, pagès de Segura, fill de Francesc, pagès i Maria, es casa amb Lluïsa Company, filla d'un corder vallenc (10 de novembre).

1710

-Pasquala Cortès, filla de Rafael, teixidor de lli, i de Paula, tots de Barberà de la Conca, vídua de Joan Sants, pagès de la mateixa vila, es casa amb Joan Colomar, vidu pagès habitant a Valls, fill de Francesc, de Bràfim (26 de gener).

-Victòria Ras, filla de Marc i Maria, de Belltall, es casa amb Antoni Fàbregues, pagès de Valls (18 de febrer).

-Francesc Nuet, pagès de Segura, fill de Francesc, pagès i Anna Maria, es casa amb Maria Llort Montguió, de Valls (2 de març).

-Maria Esteve, filla de Francesc, pagès i Maria, de Valls, vídua de Dídac Talavera, de les Piles (2 de març).

-Francesc Talavera, pagès veí de Valls, fill de Dídac, pagès de les Piles i Maria, es casa amb Francesc Ferrer, pagès de Puigpelat (2 de març).

-Magdalena Mateu Morera, filla d'Isidre i Maria, de Valls, vídua de Ramon Comte, pagès d'Aguiló, es casa amb Bartomeu Perelló, teixidor de lli del Mas-roig (Priorat) (11 d'abril).

-Tomasa Rafi, vídua de Josep Bosc, teixidor lli d'Alcover, filla de Josep i Úrsula, avui esposa de Magí Mercè, pastor d'Aguiló (21 d'abril).

-Pau Andreu, pagès, fill de Pau, pagès i Úrsula Isern, de Rojalons (parròquia de Montblanc), es casa amb Josepa Montserrat, filla d'un pagès de Picamoixons (14 de setembre).

-Damià Cantó Vidal, fill de Blai, ferrer i M. Àngela, tots de Montblanc es casa amb Rosa Trilla, filla d'un pare de Valls (24 de novembre).

-Maria Moix, filla de Josep, pagès i Tecla, tots de Blancafort, es casa amb Andreu Clariana, pagès de Valls (7 de desembre).

-Magdalena Mateu, filla de Josep i Magdalena, pagesos de Rocafort de Queralt, vídua de Gaspar Soler, pagès de la mateixa població, es casa amb Isidre Rodon, pagès de Fontscaldes (18 de desembre).

-Pau Soler, vidu pagès veí de Valls, fill de Josep i Josepa, pagesos de Lilla, es casa amb Antònia Vidal, natural de Rodonyà, vídua d'un pagès d'Alió (31 de desembre).

1711

-Joana Cendra, filla de Jaume, pagès de Vilaperdius (parròquia de Santa Perpètua de Gaià) i Caterina, es casa amb Francesc Recasens, vidu pagès, fill de Francesc i M. Àngela, tots de Valls (8 de febrer).

-Joan Llort, fill de Gregori, pagès de la Sala de Comalats i Francesca, es casa amb Magdalena Sirvent, filla d'un pare de Bràfim (31 de maig).

-Esteve Romeu, pagès de Barberà de la Conca, fill de Francesc-Pau, pagès i Jerònima, del mateix poble, es casa amb la filla d'un pagès de Valls (2 d'agost).

-Rosa Querol, habitant a Valls, filla de Josep, pagès i Magdalena, de Guialmons, es casa amb Joan Tàrraga, vidu pagès de Valls (25 de desembre).

1712

-Joan Murià, pagès, veí de Valls, fill de Joan i Maria, de Santa Coloma de Queralt, es casa amb Margarida Trencs, filla d'un pagès vallenc (7 de febrer).

-Francesc Pàmies, fill de Joan i Maria Anna, tots pagesos de Rojals, es casa amb Maria Serra, filla d'un pagès de Masmolets (3 d'abril).

-Joan Orgue, pagès de Santa Perpètua de Gaià, fill de Jeroni, pagès i Elisabet, es casa amb Paula Vilanova Vives, filla d'un pagès de Picamoixons (2 de maig).

-Sebastià Albi, fill de Joan i Maria, tots pagesos de Savallà del Comtat es casa amb Maria Anna Ivorra, filla d'un pagès vallenc (4 de desembre).

-Josep Puig, pagès de Vilaverd, fill de Josep, pagès i Maria, es casa amb Elisabet Poc, filla d'un pagès vallenc (4 de desembre).

1713

-Francesc Sala, fill d'Agustí i Margarida, pagesos de Blancafort, es casa amb Maria Montserrat, vídua de Picamoixons (5 de febrer).

-Magdalena Nuet, filla de Roc, pagès i Victòria, tots de Conesa, es casa amb Francesc Dasca, pagès de Valls (24 d'abril).

-Tecla Cabestany, filla de Josep, pagès i Maria, de Belltall, es casa amb Lluís Bartolí pare de Reus, fill de Josep, pagès de la Llacuna (Anoia), (18 de juny).

-Miquel Carnisser Carbonell, fill de Joan, mestre de cases i Josepa, de Rocafort de Queralt, es casa amb Teresa Grau, filla d'un pescador de Tarragona (9 d'octubre).

1714

-Jeroni Murià, fill de Joan i Maria, pagesos de Santa Coloma de Queralt, es casa amb Maria Vives Toldrà, filla d'un pagès de Valls (13 de febrer).

-Maria Gomar, filla d'Isidre, pagès i Magdalena, de Conesa, "de present en la dita ciutat de Valls habitant" es casa amb Ramon Roset, pagès de Valls (20 de maig).

-Colombina Pàmies, filla de Mateu i Maria, de Vimbodí, es casa amb Josep Queixal vidu, teixidor de lli, fill de Llorenç, del mateix ofici i Francesca, de Valls (1 de juliol).

-Josep Cendrós, pagès, fill de Josep i Marina, tots de la Guàrdia dels Prats, es casa amb Francesca Masó, de Valls (19 de setembre).

-Josep Miquel, fill de Pau i Francesca, tots pagesos de l'Espluga de Francolí, es casa amb Maria Terrades Saperes, filla d'un pagès de Picamoixons (13 de novembre).

1715

-Joan Cantó, fill de Miquel i Teresa, tots pagesos de Montblanc, es casa amb Teresa Blanc, filla d'un pare de Valls (3 de febrer).

-Francesc Castells, fill de Josep i Cecília, sabaters de Santa Coloma de Q., es casa amb Marina Clariana, filla de Francesc, pagès de Valls (19 de març).

-Francesca Montguió Mensa, filla de Josep, pagès de Valls, vídua en primeres núpcies de Joan Cervera, pagès de Valfogona de Riucorb, es casa amb Narcís Batlle, sombrero de Sant Jordi Desvalls (29 de maig).

Font: AHAT, fons parroquial de Valls, esporis 1694-1720, caixa 112, núm. 642.

XXII. Emigrants de la Conca de Barberà que moren a Valls durant la Guerra de Successió (1706-1714)

1708

- Maria Paula Cantó, albat, filla de Francesc, corder de Montblanc i Úrsula (13 de febrer).
- Manuel Barba, sabater de Vallfogona de Riucorb (21 de febrer).
- Una filla, albat, de Jacint Bofarull, daguer de Valls, ermità de Santa Anna, al terme de Prenafeta (13 d'octubre).
- Joan Sivilla, pagès de Savellà del Comtat) (21 d'octubre).

1709

- Un fill (albat) de Martí, de Vallfogona de Riucorb (24 d'agost).

1710

- Francesca Cabeça, albat, filla de Maria, de Santa Coloma de Queralt (6 de maig).
- Un albat de les Piles (17 de maig).

1713

- Un fill, albat, de Felip Bosc, de la Cirera (9 d'abril).

Nota: Els anys 1706-1707, 1711-1712 i 1714 no n'apareix cap.

Font: AHAT, parròquia de Valls, llibres d'òbits 1685-1708, núm.627/106 i de 1708-1733, núm. 628/106.

Nota: No hem afegit les defuncions a Reus a causa de les mancances de la font, en tractar-se d'un registre d'enterraments no especifica l'origen geogràfic dels morts, tret de casos esporàdics, ni tampoc la filiació.

BIBLIOGRAFIA BÀSICA:

Joaquim ALBAREDA: *Catalunya en un conflicte europeu. Felip V i la pèrdua de les llibertats catalanes (1700-1714)*. Barcelona, ed. 62 – Generalitat de Catalunya, 2001.

Joaquim ALBAREDA: *El "cas dels catalans". La conducta dels aliats arran de la Guerra de Successió*. Barcelona, Fundació Noguera, 2005.

Agustí ALCOBERRÓ: *L'exili austriacista (1713-1747)*. Barcelona, Fundació Noguera, 2002, 2 vols.

Agustí ALCOBERRÓ (ed.): *Catalunya durant la Guerra de Successió*. Barcelona, Ara Llibres, 2006, 3 vols.

Pablo FERNÁNDEZ ALBALADEJO (ed.): *Los Borbones. Dinastía y memoria de Nación en la España del siglo XVIII*. Madrid, Marcial Pons – Casa Velázquez, 2001.

Enrique GIMÉNEZ: «Conflicto armado con Francia y guerrilla austriacista en Cataluña (1719-1720)», *Hispania*, LXV/2, 220 (2005), p. 543-600.

Ernest LLUCH: *L'alternativa catalana (1700-1714-1740). Ramon de Vilana Perlas i Juan Amor de Soria: teoria i acció austriacistes*. Vic, Eumo ed., 2001.

Antonio MUÑOZ; Josep CATÀ: *Repressió borbònica i resistència catalana*. Madrid, Muñoz/Catà eds., 2005.

Carmen PÉREZ APARICIO: *De l'alçament maulet al triomf botifler*. València, ed. Tres i Quatre, 1981.

Camen PÉREZ APARICIO: «La Guerra de Sucesión en España», dins *La transición del siglo XVII al XVIII. Entre la decadencia y la reconstrucción*, vol. XXVIII de la *Historia de España Menéndez Pidal*, dirigida per J. M. Jover Zamora. Madrid, 1993, p. 302-503.

Lluís ROURA I AULINAS: *Subjecció i revolta en el segle de la Nova Planta*. Vic, Eumo ed., 2006.

Josep M. TORRAS I RIBÉ: *La Guerra de Successió i els setges de Barcelona (1697-1714)*. Barcelona, Rafael Dalmau ed., 1999.

Josep M. TORRAS I RIBÉ: *Felip V contra Catalunya. Testimonis d'una repressió sistemàtica (1713-1715)*. Barcelona, Rafael Dalmau ed., 2005.

